శ్రీరస్తు-

సురతాని కోదండపతి కవివర ప్రణీతంబైన-

శృంగార రసమంజరి ఆంధ్రము-

ఇది-

కో-రాజపురోహితం-వేంకటసుబ్బశాస్త్రులవారిచేతను-

వావిళ్ల-రామస్వామిశాస్త్రులవారిచేతను-

సవరించఁబడి-

ఆదిసరస్వతీనిలయముద్రాక్షరశాలయందు

వేదంసుబ్బయ్యగారిచేత-

ముద్రింపఁబడియె-

చెన్నపట్టణము-

౧౮౭౫ సం॥

శ్రీ రస్తు.

శృంగారరసమంజరి - ప్రథమగుచ్ఛము.

శా॥ శ్రీరంగేశభుజాంతరాసితమణీసింహాసనాధ్యక్షయై । స్మేరోల్లాసకటాక్షవైఖరిజయశ్రీచింతితాభీష్టముల్ । సారప్రౌఢి నొసంగిమద్గృహమునన్ సానందయైయున్నమా। శ్రీరంగేశ్వరరంగనాయికమముం జేపట్టుసెల్లప్పుడున్॥ ౧

క॥ శ్రీరంగనాయికానవ । నీరజసమపాదయుగము నే బూజింతున్ । శ్రీరంజిలురసమంజరి। సూరిస్తుతపారిజాతసుమమంజరిగన్॥ ౨

వ॥ అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగానాయొనర్పంబూనినశృంగారరసమంజరియనులక్షణగ్రంథంబునందు శృంగారరసాధారలగుటం దాలుతనాయికలనుదహరించెదనందునాయికలు స్వీయయుబరకీయయు సామాన్యయునననది్రవిధలగుదురందుస్వీయయనునది పరిణీతయైపతియందుమాత్రము ప్రీతిగలపతివ్రత-పరిణీతయైపరపురుషునికోరునదిపరకీయ - ద్రవ్యాపేక్షచేసర్వజనసాధారణయగునది సామాన్యయనంబరగునీత్రివిధనాయికలయందుపతిశుశ్రూషయుశీలసంరక్షణము నార్జవంబు క్షమయునీనాల్గు గుణంబులు స్వభావముగాగలయదిస్వీయయగునల॥ స్వీయ॥ ౩

చ॥ అలరుచపాంగసీమలనెయక్కిగతాగతకౌతుకక్రియల్ । మొలకమెఱుంగులేనగవుమోవినినిగ్గులుగుల్కనందమై । వెలయు మృదూక్తిప్రాణవిభుపీనులకేనెనరైనవిందగుం। గులజకుఁజిత్తమగ్నమగుఁగోపమొకానొకవేళఁదోఁచినన్॥ ౪

వ॥ అట్టిస్వీయయు ముగ్ధయు మధ్యయు ప్రౌఢయు ననఁ ద్రివిధయగు
నందంకురిత యౌవనముగ్ధయల్లది యజ్ఞాతయౌవన జ్ఞాతయౌవన
యుననద్వివిధయగు-సఖీవచనంబున లజ్జాభయపరాధీనయగునదిన
వోఢయలన వోఢక్రమంబున నుపలాలింపంబడ విస్రబ్ధనవోఢయగు
నట్టినవోఢ సిగ్గుచేత మనోహరత్వంబును కోపంబు దోఁచునెడ మృదూ
క్తియు నవభూషణంబులయందిచ్ఛయుం గలదియై యుండునల॥ ౫

ముగ్ధ॥ చ॥ వలపుల తేనియానతిని వామవిలోచన మేనిచాయ
లక్। వెలయగ యౌవనంబు శుభవేళను వాస్తువిధిస్వీధించెగా। పలు
కుసు ధాతుసమ్రదముసు బాగగు మోముసుధాంశుమాధురిం। గలికి మె
ఱుంగుఁజూపు నవఖంజన చాతురిమించి నిల్వఁగన్॥ ౬

అజ్ఞాతయౌవన॥ శా॥ లీలన్బాలతటాకము న్వెడలి హాళిం గేలకర్ణా
స్ఫుర। ల్లోలాపాంగములంటి కేళిలసదుల్లోలోత్పలంబంచునై। వాలి
ఘ్రాంతిని యారుజిమ్ము నఖరవ్యాపారలీలన్వడి। న్నోసెలెన్నాగినపల్కు
లోఁ సవిదితశ్రోణీభరాయాసయై॥ ౭॥ జ్ఞాతయౌవన॥
క॥ సరసిజనయనా నీకుచ। మరయన్స్వయంవ్యక్తశంభునందము నొం
దె। స్థిరసేఫన్యునినఖమున। కరమరుదగుఁజంద్రజూటు గరిమ వహిం
చుఁగ॥ ౮॥ నవోఢ॥ చ॥ కరములబట్టినంగుసుమకల్పిత
తల్పమునందుఁజేర్చిసుం। దరముగఁగౌఁగిలించిననుదత్తరమందును లై
లు చేరగా। నిరవుగొనంగఁ బాదరసమెవ్వఁడు నిల్పుఅచేతవానికిం। ద
రమగుగా నవోఢ యెద దాల్పగ జిందులు ద్రొక్కకుండగన్॥ ౯

విస్రబ్ధనవోఢ॥ చ॥ కరములనూరువుల్ పైనచిక్కమ్ముకనీవియుబ
ట్టియున్నమా। కరమున గుబ్బలంబాదువ గాంత నిమీలితలోచనాంత
యై। వరుని సమీపభాగమున వైఖరిగాగ నవోఢ డిందుచున్। నిరుపమ
లీలమీర శయనీయమునం బవళించు వేగమున్॥ ౧౦

[illegible] కోశాహంబును సమానముగాగలది మధ్యయ

దియుపలాలనాతిశయంబుననతివిస్రబ్ధనవోఢస్సై మత్ప్రియుండునే రంబుజేసినయెడ ధైర్యంబుగలయప్పుడు వక్రోక్తియు ధైర్యంబు లేని యెడపరుషంబునుంగలిగియుండునల॥ ౧౧

మధ్య ॥ ఉ ॥ నిద్దురబోయినన్నగని నెమ్మొగముంగని ... దక్కటా। నిద్దురబోవకున్నబతినెమ్మికరగ్రహణంబొనర్చ గా। నిద్దురబోవరాదుమరినిద్దురబోవకనుండరాదని। మ్ముద్దియ ... చును ముద్దులుగుల్కుచుఁజేరెశయ్యకున్॥ ౧౨

వ॥ పతియందుమాత్రమురతికోవిదయగునది ప్రౌఢ యల్లదిసుగ త ప్రియయుసురతానందమోహితయుననద్వివిధయగునందు॥ ౧౩

సుగతప్రియప్రగల్భ ॥

చ ॥ చనుమొనలంటిమోవిసరసంబుగనానుచుగంఠగూహనం। గొనరగనీవిజాచిన్నెరులొత్తుచుమోమువిభుండుజూచినన్ । వి నమణితోచుభావమికఁదేటగునోయనిప్రేమమీరగా । ననువుగ గణ్యహల్లకములంగనగప్పెఁబటాంచలంబునన్॥ ౧౪

సురతానందమోహితప్రగల్భ॥

చ ॥ ఉరమునగోరుమోవిపయినుంచినపల్నొనచారుహారము । త్తెరలినపూలదండలునుతేటపడన్గలివేళనం... । నెరిగికనంగ నౌసురతమెక్కడనాతెలివేడనెచ్చెలీ । చిరముగనీవుబోధవలు చేసినదెక్కడశిక్షలెక్కడన్॥ ౧౫

వ॥ మధ్యాప్రగల్భానాయికలిరువరుంగోపంబుతోచునెడధీరయు నధీరయుధీరాధీరయుననంద్రివిధలగుదురందువ్యంగ్యంబునగోప ప్రకాశంబునేయునదిధీర- వ్యంగ్యరహితంబుగఁబరుషంబులుబలు కునదియధీర-వ్యంగ్యావ్యంగ్యంబుగఁగోపప్రకాశంబునేయునదిధీ రాధీరయగునందుమధ్యధీరకుకోపవచనంబువ్యంగ్యంబుమధ్యాధీర కుపరుషవచనంబుమధ్యధీరాధీరకువచ నరుదితంబులుఁగలిగియుం

డుప్రౌఢధీరకు రతిసంభ్రమ మెంచకుండుటయుఁ బ్రౌఢాధీరకుత
ర్జనతాడనంబులఁ గోపప్రకాశంబునుఁ బ్రౌఢధీరాధీరకు సురతో
దాస్యతర్జనతాడనంబులఁ గోపప్రకాశంబునుం గలిగియుండు నట్టిధీ
రాదిభేదంబులు స్వీయయందు గోపనియతంబులై యుండు గాని య
న్యాసామాన్యలయందు నియతంబులు కానేరవు యల॥ ౧౬

మధ్యధీర ॥చ॥ చలితమదాళిపుంజమగు సన్నుతకుంజములం జ
రింపగా । వలసితివే మొఘమర్జ బహాళాంబువులూరెడు మానవీక్ష
నే । జలరుహపత్రజాలముల జల్లని తెమ్మెరలంటి వీవగాఁ । దలచెదనం
చుఁ బల్కెఁ విభుఁ దామరసాయత నేత్రి నేర్పునన్॥ ౧౭

మధ్యాధీర ॥ మ॥ శటనజ్ఞాగరణంబు జేసితివి శోణంబయ్యెనా నే
త్రము । ల్పటులీలన్ మధువాని తీవు కదు నా భావంబు ఘూర్ణిల్లెదున్ ।
స్ఫుటమై శ్రీఫలమబ్బె నీకు నళినీపుంజీనికుంజంబులం । జటులాస్త్రంబుల
నేలనన్ను మెఱమెం జాలం బ్రసూనాస్త్రిదున్॥ ౧౮

మధ్యధీరాధీర ॥చ॥ సరసుడవన్నిటన్నిగులఁ జాణవు బ్రియపు
వాడవున్మనో । హరుడవు ప్రాణనాథుడవు హాయని గద్గదసన్నకంఠ
యై । నెరయగ బాష్పపూరములు నిండి కలంగు నపాంగమాలిక । ల్వరు
ని మొగంబు నన్నిలిపె వామవిలోచన వెచ్చనూర్చుచున్॥ ౧౯

ప్రౌఢధీర ॥చ॥ తిరముగ శయ్య జేరవయి తేనిసుధారస మొల్క
బల్కవే । పరిజనకోపదంభమున పంతుగ జూడవు ప్రాణనాథుపై । చి
రముగ గోపగోపనము సేయగ నేటికి కాదటన్న నీ । యొరవులు జూచి
నీ చెలియ లోర మొగంబిడి నవ్వె నేటికిన్ ॥ ౨౦

ప్రౌఢాధీర ॥చ॥ హరుని శిరంబునందనరు నర్ధశశిప్రతిబింబితాత్మ
వి । స్ఫురణఁ బరాంగనా ప్రియను చుంగిరికన్య శశాంకశేఖరుం । గర
కరికంపవిస్ఫురణకంకణ ఝూణఝుణత్కరంబునం । గరమున జేసెఁద
ర్జనముఁ గద్గదఁ బెంపగు కెంపు నింపుచున్॥ ౨౧

ప్రౌఢధీరాధీర ॥చ॥ అలరులశయ్యఁ జేరగ నెయావలి మోమిడ
దైన్యవాక్యముల్ । పలికిన చెక్కు చిక్కిటిల చారగ మీరగఁ గేలు కేలు
నా నైలిచిన పెక్కు జేడసల మిన్నులచిన్నెల వెన్ను దన్నె దుర్ । సోల
పులకాపులత్తుకలుధో త్రిలఁజూచెల తాంగి నాథునిన్ ॥ ౨౨

వ॥ ఈ ధీరాది భేదంబులు రెండువిధంబులై యుండు జ్యేష్ఠా కనిష్ఠా
భేదంబున నది యెట్లన ధీరా జ్యేష్ఠా కనిష్ఠ యనపరిణతయైనపతివలనన
ధిక స్నేహంబుగలది జ్యేష్ఠ-స్వల్ప స్నేహంబుగలది కనిష్ఠయగునల॥ ౨౩

ధీరా జ్యేష్ఠా కనిష్ఠ ॥ చ ॥ ఇరుగడ నొక్క శయ్యపయి నిద్దరు
కాంతలు నిద్రపోవుచోఁ । దరుచుముసుంగుఁ జెందు నొకతన్విని జూ
చియుదాత్తకంతుఁడై । సరసుడు వేరె యొక్క తెను సద్దొనరింపక నొ
త్తగిల్లి తా । నరుముచు నిద్రలే పెఁజలితాంగుళి చాతురి నీవిఁజా
ర్పుచున్ ॥౨౪॥ అధీరా జ్యేష్ఠా కనిష్ఠ ॥చ॥ అలరుల తోఁట
లో విభుడు ప్రాపనిగుంభితతోర్ధ్వ బాహుఁడై । పొలుపుగ నమ్రగా నొ
క తె బువ్వల చేర్పగ బంచిన వ్వామొ । ల్కలునును మోముపైని గుడఁ
గాతరమీలితలోచనాంచలో । త్కలిక చమత్కృతుల్గులుకుఁ గాంత
నుగాగిటఁ జేర్చె నేర్పునన్ ॥ ౨౫

ధీరాధీరా జ్యేష్ఠా కనిష్ఠ ॥మ॥ హరిణీలోచన లిద్దరొక్క యెడఁ
గోపాటోపితస్వాంతులై । మెరయ న్నాథుడు ప్రీతిసేయ కొరకై మేలై
నరత్నంబులి । ద్దరిహస్తంబుల నుంచుచో నొక తె హస్తంబందిడెన్మ
న్నుబి । త్తరి నవ్యంగుచమంటియింపుఁగ నెహస్తాహస్తిదంభంబు
నన్ ॥౨౬॥ ఇది త్రయోదశ భేదంబగు స్వీయాలక్షణంబష్టాదశపద్య
దళంబులుంప ద్వచన కేసరంబులుంగల ప్రథమకుసుమము॥

వ॥ శ్రీకరంబుగఁ బరకీయాలక్షణంబులు దాహరించెదఁ బరపురు
షునియందలి యనురాగంబుం బ్రకాశపరుపకుండునది పరకీయయగు
నా పరకీయ ద్వివిధ కన్యకోఢాభేదయగునట చిత్రావ్యభిచారి కావునక

న్యాచేష్టలుగూఢంబులుపరోఢాచేష్టలునట్లనయుండునల॥ ౧

పరకీయ ॥ చ ॥ సరిదుపకంఠకుంజమిదిసారసబాణుని నేపకంద మా। యిరవున తెమ్మెరల్మిగులనింపులతావులగుంపునంబుద। స్థిరరచ నాధురీణమిది చిన్నెలవేళయునయ్యెనెచ్చెలీ। ఫరునకధీనమైమన ముపారెడునేమిటినైననేయగన్॥ ౨

వ॥ గుప్తయువిదగ్ధయులక్షితయుగులటయునునుశయానయును దితయుసాహసికయు బ్రతిభాచతురయునపలాపచతురయునునని మొదలగునవాంతరభేదంబులుపరకీయయందంత ర్భావంబులైయుం డునందుగుప్తయనుపరకీయవృత్తసురతగోపనయువర్తిష్యమాణసుర తగోపనయువృత్తవర్తిష్యమాణసురతగోపనయునన ద్రివిధయగునం దు॥ ౩॥

వృత్తసురతగోపన॥క॥చేసినరాదఁజేఁబట్టిన। పూసరమునఁగొట్టితమఁబోకకుకంచె। యాసయుచూచి తెయిా కులిఁ। జేసిఫలీయంచునేగెఁజెలియేమందున్॥ ౪

వర్తిష్యమాణసురతగోపన ॥క॥ఓచెలిమావారలుభవ। నేచరు లైనంబ్రఘూణనిలయమునందుం। జేచప్పుడుతోనెలుకల। నేచెలగం ద్రోలనైననెఱిశయనింతున్॥ ౫

వృత్తవర్తిష్యమాణసురతగోపన ॥ ఉ ॥ అత్తకుగోపమయినన ఖులారడిబెట్టినదోడికోడలున్ । హత్తుకనిందజేసిననహంకృతిగ త్తులవంటిగోళ్లచే । చిత్తులయేల్కకీకలుగుఁజేర్చుబిడాలమదేమినే యునో । యుత్తరినిద్రరాదుపడకిల్లికజేరనుమీతలోదరీ॥ ౬

వ॥విదగ్ధవాగ్విదగ్ధయుక్రియావిదగ్ధయుననద్వివిధయగునందు॥ ౭

వాగ్విదగ్ధ॥చ॥ అరుణగభస్తిబింబముమహాతపము ల్వెలయింపవ ల్లికా। సరసతమాలకుందనవచంపకసాలరసాలగుచ్ఛముల్ । నెర యఁగఁదావులీనులతటినీతటకుంజవివిక్తసీమలం । దరుగకఁబాంథు

దుండనుచితంబెగదా సుఖమంతఁ గోరిన౯॥ ౭

క్రియావిదగ్ధ॥క॥ మెరయుచు గృహపతి దాసుని। బరువడి గాఁ బదరిఁ దనుపఁ బనిచిన విని యా। హరిణాక్షి యుష్ణదినముల। సరసకుఠా
ఠంబు హైమజలముల నణఁచు౯॥ ౯

లక్షిత॥ఉ॥ కంటిది దైనదా యెనికఁ గాఁగల కార్యము గాకఁ బో
వునే। యొంటిగ నిప్పుడేమియగుచున్నదియో యగుచున్న దేగదా। కంటక మేల నిష్ఫలము కాదదియా నిక నీకునాపయిం। గొంటుత
నంబునం బాడముఁ గోపముడంచ మహాప్రయాసముల్॥ ౧౦

కులట॥చ॥ జలదము నాథులం గురియజాలెనె నీళ్లనె చిన్కఁ బొచ్చి
కల్। కలయగ నించెగా గిరులు కాంతులనీనె నెరయె ల్లవృతముల్। ఫల
ములొసంగుఁ గాని వతిపంక్తులనీయవు నిద౯యాత్మ హా। కులటకు
గాగ నేమియొన గూర్పగ నేచితివంబుజాననా॥ ౧౧

వ॥ మొదటిసంకేతంబు తప్పినందువల్లనైననునురియొకసంకేతాల
యంబుదా జేరకమును పేపతి చేరెనేమో యనినైన ననుశంకించునది
యనుశయాన - అలయనుశయాన వర్తమానస్థానవిఘటనానుశ
యానయు భావిస్థానాభావశంకానుశయానయు స్వానధిష్ఠితసం
కేతస్థలనాయకగమనానుమానానుశయానయు ననఁ ద్రివిధయగునం
దు॥౧౨॥ వర్తమానస్థానవిఘటనానుశయాన॥చ॥ పొలుపుగిని
వ్వనంతము డివోయిన యంతలవంగకుంజముల్। కలయగ నాకురాలి
నదికన్గొనునంతన పాంగరేఖలన్। సెలకొనె వారిధారలిదినిక్కము
కుంజరయాన కేమకో। తళుకుల చెక్కుటాళధళ ధాళధళ ప్రభలంది
ముఁదుగ౯॥౧౩॥ భావిస్థానాభావశంకానుశయాన॥క॥ నిదురిం
చు నెమలి తుటుములు। కదలెడుఁ బారావతములు గలవనమెవిహంబి
దివో పలేదెమరిపిప్రియ। సదనంబున కేగవత్మ సౌఖ్యముఁ గొమ్మా॥౧౪
స్వానధిష్ఠితసంకేతస్థలనాయకగమనానుమానానుశయాన॥

మృదుప్రియోక్తిసుధలన్వడి దేర్చి విభుండు మెచ్చఁగన్ ॥ ౨

వ ॥ ప్రియుండు హితాహితంబుగావించు నెడఁ దా హితాహితచే ష్టలం జేయునది మధ్యమయగు ॥ ౩

మధ్యమనాయిక ॥ చ ॥ పిలువ న్నేరము జేసియున్విభుడు నిర్భ తి న్నేరుల్బువ్వినం । గలయంగోపకటాక్షబాణములధిక్కారంబుగా వింపన । చ్చెలువుండంతటనీవిఁ జార్పసరసశ్రేణీకలాలాపయై । చె లి దానిచ్చెను గాత్రకల్పితి కాసీమన్మహోదానముల్ ॥ ౪

వ ॥ హితము సేయు ప్రియునియందహితంబుందలంచి కోపించున దియధమయగు ॥ ౫

అధమనాయిక ॥ చ ॥ నెలకొని నీదు మార్గమున నీడగ బద్మచ యంబు దాల్చియు । న్సలలితగంధసారఘనసారము ద్రోవల జిల్కనా థునిం । జలకగనీవు గుంభితకుసుంభరసార్ణవ భంగవర్ష్యమా । జ్జలజ నిభేక్షణా హాతులఁ జాలనదల్చెద వేలె కోమలీ ॥ ౬

మరియు నీనాయికలు గతిసమయంబున దృప్తయు నతృప్తయుఁ దృప్తా తృప్తయు నన త్రివిధలగుదురందు ॥ ౭

తృప్త ॥ చ ॥ అలసితినీకు దక్కితిని హాయని సౌఖ్యసుధాబ్ధి దేలియా । సొలపునదైన్యభాషణము సౌఖ్యనసల్లిన కౌగిలింతల । న్నెలకొను పా రవశ్యమున నేనను తానను భేదమేమియుం । దెలియక సోలుగోమలిని తృప్తి వహింపరతి న్రమించితిన్ ॥ ౮

అతృప్త ॥ చ ॥ పలుమరు రొమ్ము దట్టుచును బచ్చిగఁ దిట్టుచుఁ గోరు పెట్టుచుం । జలముల గేలి లోదొడల సైగల చూపుల హెచ్చరింపుచుం । గలరవకూజితోద్ధతుల గాంతున కుందమి నెచ్చగించితా । రలసియు నుంబునారతుల కాసలవీడరతృప్తకామినుల్ ॥ ౯

తృప్తాతృప్త ॥ చ ॥ అలరుఁ గ్రమక్రమంబునఁ బరాక్రమమందని లో

లకేశరైయె । నలిగియుపూలదండయనసాయెదవ్రాలినికుంచితాక్షి
రైయె। నిలువిడుచాలుమూర్ఛిలితినీవికఁజైకొనరోరియంచునఁ। ఖ్యాల
రవదీనవాక్యయగుఁ గామినినేఁగరగించితిప్రవీణా॥ ౧౦

వ॥ ఈత్యప్రాదిభేదంబురతిసమయంబునంగానియన్యసమయంబున
నెన్నందగదుమరియు నీనాయికలు దివ్యల దివ్యలుదివ్యాదివ్యలనం
త్రిప్రకారలగుదురువారినెరుంగించెద॥ ౧౧

క॥ దివ్యలుయింద్రాణ్యాదుల। దివ్యలుమాళవికమాలతియు మొద
లెన్నం। దివ్యాదివ్యలనందగు। భవ్యలురుక్మిణియుసీతపాంచా
ల్యాదుల్॥ ౧౨

అలదివ్యాదినాయకులు॥ క॥ దివ్యలుపురందరాదుల। దివ్యలుమా
నవులునెన్న దివ్యాదివ్యల్। భవ్యలుపార్థాదులునని। దివ్యాదివ్యక్ర
మంబుఁదెలియఁగవలయున్॥ ౧౩

వ॥ మరియునీనాయికలన్యాసంభోగదుఃఖితయువక్రోక్తిగర్విత
యుమానవతియుననంత్రివిధలగుదురు॥ ౧౪

అందుఅన్యాసంభోగదుఃఖిత॥ క॥ అలరులతోటకుబోయితొ। చె
లియాయీ యధమునిల్లుజేరితొయకటా। యలయదికాదననేక్రి
యఁ। గలిగెన్నీమేనఁగింశుకాభరణంబుల్॥ ౧౫

వ॥ వక్రోక్తిగర్విత, ప్రేమగర్వితయనియుసౌందర్యగర్వితయని
యుంద్విప్రకారయగునందు॥ ప్రేమగర్విత॥ ౧౬

చ॥ నికరములైనరత్నరమణీయవిభూషలునీదుమేనికిన్। సకియ
యలంకరించిదారసానివినీకిఁగాకబోదువే। చకితుఁడుకాచుఁజేష్టఁ
గనుసన్నలకేనటియించునాథుఁడే। సుకరముగాగనన్దలచిసొ
మ్ములొసంగకనున్ననుండెదున్॥ ౧౭

సౌందర్యగర్విత॥ చ॥ వలపులుతేటనీదునిదువాలుఁగన్నుల్ జలజో

మహాసనముల్ । దలకొనుదియ్యమాటలును ధారనసామ్యములంచు మె
చ్చు గా । చెలువునియందు కేమియుకఁ జేసెదఁ దెల్పగదమ్మ నెచ్చెలీ । న
లకొనునాదు తాళిమియె నేరము గాదది నెన్న గాదగున్ ॥ ౧౮

వ॥ మానంబుగలయది మానవతి - ప్రియుండపరాధంబొనర్చుటవలన సూచితంబగు చేష్ట మానమనంబడు - నలమానంబు గురువనియు మధ్యంబనియు లఘువనియు ద్రివిధంబగు నెట్లన - స్వల్పప్రయత్నంబునం బరిహారంబగు మానంబు లఘువు - కొంత ప్రయాసంబునం బరిహారంబగు మానంబు మధ్యమంబు నత్యంత ప్రయాసంబునం బరిహారంబగు మానంబు గురువనందగు నసాధ్యంబగు మానంబు రసాభాసంబుఁ నాఁబరగు నందన్యస్త్రీ దర్శనంబునం బుట్టిన మానంబు లఘువు - అన్యానామగ్రహణంబునం బుట్టిన - మానంబు మధ్యమంబు అన్యాసంభోగచిహ్నావలోకనంబునం బుట్టిన మానంబు గురువు నా నెగడు - మరియు సంతోషంబు సేయు మాత్రంబు చేతను పరిహారంబగు మానంబు లఘువు వివాదంబున నానలం బెట్టుకొనవలెనను బరిహారంబగు మానంబు మధ్యమంబు - పాదప్రణామంబులు దివ్యాంబరాభరణంబులు నిచ్చుటవలన బరిహారంబగు మానంబు గురువు నాబరగునట్టి మానంబుగలది మానవతి ॥ ౧౯ ॥ అందన్యస్త్రీదర్శనజనితమానవతి ॥

లఘుమాన॥ ఉ॥ పెంపర యంగనొక్కయెడఁ బిచ్చలమయ్యెను మే
నఘర్మముల్ । కంపనలీల నొక్కయెడఁ గంటికితంబగునన్యకామి
నిన్ । సొంపుగ నీకు నాయకుఁడు సొమ్ములు బెట్టుచుఁ జూచినంతరా ।
ణింపుగ లేమరో యెచటుని ల్చె నొమాన మెరుంగ వేమియున్ ॥ ౨౦

అన్యానామగ్రహణజనితమానవతి

మధ్యమాన॥ క॥ చెలినిన్ను దానిపేరం । బిలిచితినని భ్రమలతొలఁ
బెట్టుకునాచేఁ । దలగకఁ బట్టింపగదే । బొలుపగునీరోషరాజిభోగిం

వ్రింబుగన్॥ ౨౧

అన్యస్త్రీసంగమచిహ్నావలోకనజనితమానవతి॥

గురుమాన॥ చ॥ అలవడఁగా సపత్ని చరణాంగుళిలత్తుకఫాలభాగ
సం। కలితముగాఁగ వచ్చుదన కాంతుని జూచిన యంతఁ గాంతకుం। గ
లుషితచంచలత్కుటిలకాంతదురంతదృగంతకాంతిచే। నలరెదుఁగ
న్నె-మౌక్తికములన్నియుఁ గెంపులనంగ నందగున్॥ ౨౨

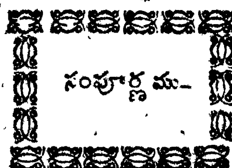
ఏకశయ్యాసీన్యోన్యవియోగసంయోగము॥ ఉ॥ వింతగు మోవి కెం
పుగని పీడము పుక్కిటికీకమర్లిన। య్యింతి విడెంబొసంగఁదను నెన్నక
మల్లి విభుండు శయ్యపై। నంతమనోజవేదనలయారటు మోర్వఁగ లే
కనిద్దురం। బంతుగఁ గూడి రెప్పటుల వాటున నిద్దురమబ్బు సొంపునన్॥

ప్రేమాధికము॥ క॥ చెలియామన యిరుమేనులు। వెలయంగా భేద
మైన విరహము గలుగుం। గలసియ భేదంబైనం। గలుగవు గారతియు
నగవుఁగ లభాషణముల్॥ ౨౪

వ॥ మధ్యాప్రగల్భానాయికలిరువురుం ధీరాది భేదంబున నారుగు
రైరీయార్గురుం జ్యేష్ఠాకనిష్ఠాది భేదంబున రెట్టింపంబన్నిద్దరైరి ముగ్ధ
యుంగూర్పపదమువ్వురైరి- పరకీయయుంగన్యకయునుం గూర్పం బది
మ్మండుగురు సామాన్యయుం జేర్పఁబదియార్గురైరి యొక్కొక్కరవ
స్థావిశేషంబుల స్వాధీనపతిక వాసకసజ్జిక విరహోత్కంఠిత విప్రల
బ్ధ ఖండిత కలహాంతరిత ప్రోషితపతిక అభిసారికలన నెనిమి దేసి విధం
బులవారైరి- ఈయెనిమిది భేదంబులుం దొలుత జెప్పినపదియారుగురు
నాయికలకుం గలుగ లెక్కకు నూట యిరువది యెనిమిది భేదంబుల
య్యె- వీరికి నుత్తమమధ్యమాది భేదత్రయంబున మున్నూట యెనుబది నా
లుగు విధంబులయ్యె- వీరికి దివ్యాది భేదత్రయంబును గూర్ప వేయు ని
న్నూట యేబది రెండు విధంబుల య్యెనివి గాక జాతి భేదంబులవలన

జూచిననీనాయికలభేదంబులనంతంబులగుమరియు ముగ్ధకుధీరాదిభేదంబుస్వాధీనపతికాదిభేదంబులెన్నండగకున్నంబూర్వగ్రంథంబులవారుకలుగనుదాహరించుటం జేసినేనుముగ్ధకుస్వాధీనపతికాదిభేదంబునిరూపింపవలసితి మరియును॥ ఇదిషోడశపద్యదళంబులంనవవచనకేసరంబులందగుద్వితీయకుసుమము॥ ౨౫

గ॥ ఇదిశ్రీమత్కోదండరామవరప్రసాదలబ్ధచతుర్విధ
కవితాధురీణ భరద్వాజ గోత్రపవిత్రవేంగళమంత్రి
పౌత్రరంగయామాత్యపుత్రసత్కవిజనమిత్ర
కుకవిలతాలవిత్రగుడిపాటివంశ పయః
పారావారరాకాసుధాకరసురతాణి
కోదండపతిప్రణీతంబైన శృంగార
రసమంజరియందుద్విపంచాశత్ప
ద్యదళంబులుంద్రయోవింశ
తివచనకేసరంబులుంగలిగికు
సుమత్రయాత్మకంబగుం
బ్రథమగుచ్ఛము-

శ్రీరస్తు,

శృంగార రసమంజరి – ద్వితీయగుచ్ఛము.

క॥ శ్రీరంగధామవదనాం। భోరుహవీక్షాప్రహర్షపులకితగం
డ। స్మేరాధరపల్లవయగు। శ్రీరంగేశ్వరియభీష్టసిద్ధులొసంగున్ ॥౧॥

తే॥ గీ॥ సరణిస్వాధీనధవవాససజ్జికయును। వెలయవిరహసము
త్కంఠవిప్రలబ్ధ। యరయఖండితయునుగలహాంతరితయు। సరసప్రో
షితపతికాభిసారికలన॥ ౨

వ॥ ఈక్రమంబునసష్టవిధనాయికలయందుస్వాధీనపతికయనున
ది యెల్లప్పుడుండనయింగితంబెఱింగిస్వాజ్ఞకులోఁబడినడుచుబతిఁగ
లయది – ఈస్వాధీనపతికకువనవిహారాదులుమదనమహోత్సవము
లుమదాహంకారాదులుమనోరథావాప్తులుచేష్టలునల॥ ౩

ముగ్ధాస్వాధీనపతిక ॥చ॥ గరిమకుచంబులంగ్రసిమకొనునఁ
గాంతిమయంగకంబులం। బిరుదులమిక్కిలింబ్రథిమస్ఫీతిమనవ్వులా
వాక్పటుత్వమున్। వరనటనన్మహోద్రఢిమవక్రిమచూపులమందయా
నము। స్మైరువడిలేకనున్నఁబతిమిక్కిలిచూచునిదేమిచిత్రమో॥౪॥

మధ్యాస్వాధీనపతిక॥చ॥ కరముఁనీవిఁబట్టిననుగబ్బిచనుంగవనం
టనీకునే। విరివిలుజోదుకేళికినివేళయొసంగకఁజిక్కువెట్టినన్। సు
రుచిరలీలనాపయినిచూపులునిల్పిప్రియానులాపుడై। సరసుడునాదు
చెంతవిడఁజాలడిదేమనియందునేచెలీ॥ ౫

ప్రౌఢాస్వాధీనపతిక ॥చ॥ వలపునుమోముగన్నులునువాతెగ
పల్కులుహాస్యలాస్యముల్। చెలువుగనున్ననీకుసరిలేరనిమెచ్చుచున
న్నకామినిం। దెలియగవాఙ్మనోగతులద్వక్పవఁగలనైననిల్పడో।

చెలియరో యిట్టినాథుపయి సేయకు వేయిటు ఖేదబోధనల్ ॥ ౬

పరకీయాస్వాధీనపతిక ॥చ॥ నిలయమునన్ని జాంగనలు నీరరుహాయత నేత్రలందియల్ । ఘలుఘలుఘల్లుఘల్లుమనఁ గంకణరుఝాణరుఝణల్ చెలంగగా । వలచినవారలుండియు నువల్లభుచూపులదే మొనాపయిం । దల్గవుహర్మ్యకోమలవితర్దిఁ సఖీజనసమ్ముఖంబునన్ ॥ ౭

సామాన్యాస్వాధీనపతిక ॥ఉ॥ కలరింటింటసుధాసముద్రలహరీకల్లోలలోలేక్షణల్ । వలపుల్మీరవిభుండు మన్మథకలావ్యాఖ్యాత్రినంచున్ననుం । బలుమారున్నుతిసేసిరత్నములతోఁ పైపై ధనంబిచ్చుచుం । దలగండేమివిచిత్రమో చెలితనుందా మెచ్చరాదెంతయున్ ॥౮॥ ఇది కేవలస్వాధీనపతికాలక్షణంబగు ప్రథమకుసుమము ॥ ౯ ॥ అప్పుడుప్రియుండు రాగలఁడనిసురతసామగ్రీసన్నాహంబు జేసితానలంకరించికొని యెదురుచూచునది వాసకసజ్జిక మనోరథసఖీపరిహాసదూతికాప్రశ్నభోగ్యవస్తుసంపాదనమార్గవిలోకనాది చేష్టలం గలదియగును ॥౧॥ ముగ్ధావాసకసజ్జిక ॥మ॥ చెలియల్హారముగూర్చుచున్విరిసరుల్చేకూర్చుచున్నాఁ నెదా । నెలమిందీపములందు నింపుచు నిజాభీష్టానురూపక్రియల్ । వెలయింపంగనవోఢసస్మితయునైవ్రీడాకులాపాంగయై । కలయంజూచివిభుండువచ్చుతెరువుంగాంచుం జలస్నిగ్ధయై ॥ ౨

మధ్యావాసకసజ్జిక ॥చ॥ చెలులకు నేర్పుఁజూపుగతిఁ జిత్రములైతగ గూర్చిరాహారముల్ । సొలపులు మీరఁజిత్తరువుఁజూచిన లీలలఁ జూచుమార్గమున్ । గెలనసఖీవిభూషణ జిగీషను దాల్చును నూత్నభూషలే । లలనచరిత్రఁగన్గొని సిహాళాహశివవ్వెమరుంఁడు నెమ్మదిన్ ॥ ౩

ప్రౌఢావాసకసజ్జిక ॥ఉ॥ పొందుగమేన సొమ్ములిడి పూనికధూపితసేలచేణిన్నొ । చందనపీఠికాముకురజాలముతల్పము చెంతఁజేర్చి

తా। నందముమీఁగ దేహరుచిహైమసుమావళి మేలుకట్లుగా । నిండుని
ఘాస్యచూచుకదునింపుగనాథుఁడువచ్చుమార్గమున్ ॥　　౪

పరకీయావాసకసజ్జిక॥మ॥లలిగానత్తనునిద్రవుచ్చివడిజల్లం జేసిదీ
పంబులం। గెలనన్సాధకపోతపోతరలిసంకేతంబుగాపల్కుచున్। ల
లితావర్తితపార్శ్వయై చెలికపోలాలోలతాటంకయై। చులకల్నా
థుఁడువచ్చెనే మొయనిచూచున్నయ్యహా స్తంబుగన్॥　　౫

సామాన్యావాసకసజ్జిక॥చ॥ వెరవునజంటరైకముడివీడ్చుటకుంగ
రకంకణంబులుం। హరువుగమోవియానుటకుహారముగుబ్బలఁగేల
నంటగా। మురువగుఁగాంచికాగుణముముచ్చటలూరగవారకాంత
తా। సరసపటీరసారఘనసారములందనుగోర్కెమీరగన్॥౬॥ ఇది
కేవలవాసకసజ్జికాలక్షణంబగుద్వితీయకుసుమము॥వ॥సంకేతస్థలం
బునకింకంబతి రాఁడాయెనని చింతించునది విరహోత్కంఠిత అరతి
సంతాపవిజృంభణ దేహకార్శ్యకంపరోదనంబులం జెలులతో దన
దుఃఖమునుం జెప్పుకొనుటం గలదియల॥　　౧

ముగ్ధావిరహోత్కంఠిత॥శా॥ఎంచన్నాపతిరాఁడదేమొమరియే
యేణాక్షితోఁగూడెనో । యంచుం జింతిలు నెచ్చెలిన్నుడువ దెంతై
నంగదుస్నిగ్ధన। స్నించుస్వేచ్ఛనియూర్పులం జకితదృక్శ్రేజయ్యై చూ
డదుం। గించిత్పక్వమధూకపాండురుచిచెక్కిళ్లన్వహించున్వడిన్॥　　౨

మధ్యావిరహోత్కంఠిత ॥చ॥ పిలువకఁబోదు నెచ్చెలియు పిల్చిన
మార్గతమిస్రభీతిచే । నిలిచెనొ కాకయొక్కనవనీరజగంధి చిక్క
నాయనిం । గళవళమందిబాష్పములుగ్రమ్మగనుండులతాంగికర్ణ
సం। చలితసువర్ణకైతకరజంబులుకన్నులరాల్నెపంబునన్ ॥　　౩

ప్రౌఢావిరహోత్కంఠిత॥ఉ॥తల్లివినీవెరాత్రియిక౯దండ్రివినీ
వెమహాంధకారమా । చల్లనిచుట్టమా దుపురసాలమ నెచ్చెలివైన

చెలియరో యిట్టినాథుపయి సేయకు వేయిటు ఖేదబోధనల్ ॥ ౬

పరకీయాస్వాధీనపతిక ॥చ॥ నిలయమునన్ని జాంగనలు నీరరుహా
యతనేత్రలందియల్। ఘలుఘలుఘల్లుఘల్లుమనఁ గంకణఝాణఝ
ణత్కృతిలంగగా। వలచినవారలుండియును వల్లభుచూపులదేమొనాప
యిం। దళ్గవుహర్మ్యకోమలవితర్దిఁ సఖీజనసమ్ముఖంబునన్ ॥ ౭

సామాన్యాస్వాధీనపతిక ॥మ॥ కలరింటింటసుధాసముద్రలహరీక
ల్లోలలోలేక్షణల్। వలపుల్మీరవిభుండుమన్మథకలావ్యాఖ్యాత్రినం
చున్ననుం। బలుమారున్నతి సేసిరత్నములతో పైపై ధనంబిచ్చుచుం।
వలగండేమివిచిత్రమోచెలితనుండామెచ్చ రాదెంతయున్ ॥౮॥ ఇది
కేవలస్వాధీనపతికాలక్షణంబగు ప్రథమకుసుమము॥ వ॥ అప్పుడు ప్రి
యుండు రాగలండని సురతసామగ్రీసన్నాహంబు జేసి తానలంకరించి
కొని యెదురుచూచునది వాసకసజ్జిక మనోరథసఖీపరిహాసదూతికా
ప్రశ్నభోగ్యవస్తుసంపాదనమార్గావిలోకనాది చేష్టలంగలదియగు
నది॥౧॥ ముగ్ధావాసకసజ్జిక ॥మ॥ చెలియల్హారముగూర్చుచున్విరిస
రుల్పేర్చికూర్చుచున్నానెదా। నెలమిందీపములందునింపుచు నిజాభీష్టా
నురూపక్రియల్ । వెలయింపంగనవోఢసస్మితయు నైప్రీడాకులా
పాంగయై । కలయం జూచివిభుండువచ్చుతెరువుం గాంచుం జల
న్నీవియై॥ ౨

మధ్యావాసకసజ్జిక ॥చ॥ చెలులకునేర్పుఁ జూపు గతిఁ జిత్రములైతగ
గూర్చెఁ హారముల్। పొలపులుమీరఁ జిత్రరువుఁ జూచినలీలలఁ జూచు
మార్గముం। గెలనసఖీవిభూషణజిగీషను దాల్చును నూత్నభూష
లీ। లలనచరిత్రఁ గన్గొనిసహాళీహాళినవ్వెను రుండు నెమ్మదిన్ ॥ ౩

ప్రౌఢావాసకసజ్జిక ॥ఉ॥ పొందుగమేనసొమ్ములిడిపూనికధూపి
తసేలవేణియై। చందనసీటికాముకురజాలము తల్పము చెంతఁ జేర్చినా

తా। నందముమీగ దేహరుచిపైఁ బసుమావళిమేలుకట్లుగా । నిందుని
ఖాస్యచూచుకడునింపుగనాథుఁడువచ్చుమార్గముక్ ॥ ४

పరకీయావాసకసజ్జిక॥ మ॥లలిగాన త్తనునిద్రవృచ్చివడిజల్లంజేసిదీ
పంబులం। గెలనన్సాధకపోతపోతరతిసంకేతంబుగాపల్కుచుక్ । ల
లితావ_ర్తితపాశ్వ౯మైచెలికపోలాలోలతాటంకనై। చులకల్నా
థుఁడువచ్చెనే మొయనిచూచున్నయ్యహ స్తంబుగక్ ॥ ౫

సామాన్యావాసకసజ్జిక॥చ॥ వెరవునజంటరైకముడివీడ్చుటకుం గ
రకంకణంబులుం। హరువుగమోవియానుటకుహారముగుబ్బలఁగే ల
నంటుగా। మురువగుఁగాంచికాగుణముముచ్చటలూరగవాఁకాంత
తా। సరసపటీరసారఘనసారములందుసుగోర్కెమీరగక్ ॥౬॥ ఇది
కేవలవాసకసజ్జికాలక్షణంబగుద్వితీయకుసుమము॥ వ॥సంకేతస్థలం
బునకిం కంబతి రాడాయెన నిచింతించునదివిరహోత్కంఠితఅరతి
సంతాపవిజృంభణ దేహకార్శ్యకంపరోదనంబులం జెలులతోదన
దుఃఖమునుంజెప్పకొనుటంగలదియల॥ ౧

ముగ్ధావిరహోత్కంఠిత॥శా॥ఎంచన్నాపతిరాడదేమొమరియే
యేణాక్షితోఁగూడెనో । యంచుంజింతిలునెచ్చెలిన్నదువదెంతై
నంగదున్నిగ్గున। న్నించునెవ్వచ్చనియార్పులంజకితదృక్సేజనైచూ
డదుం। గించిత్పక్వమధూకపాండురుచిబెక్కిళ్లన్వహించున్వడిక్ ॥ ౨

మధ్యావిరహోత్కంఠిత ॥చ॥ పిలువకఁబోదునెచ్చెలియుపిల్చిన
మార్గతమిస్రభీతిచే । నిలిచెనొకాకయొక్కనవనీరజగంధిరిచిక్కె
నోయనిం । గళవళమందిబాష్పములుగ్రమ్మగనుందులతాంగికణ౯
సం। చలితసువణ౯కైతకరజంబులుకన్నులరాల్నెపంబునక్ ॥ ౩

ప్రౌఢావిరహోత్కంఠిత॥ఉ॥తల్లివినీవెరాత్రియిఁకఁదండ్రివినీ
వెమహాంధకారమా । చల్లనిచుట్టమౌదువురసాలమనెచ్చెలివైన

కుంజము। వల్లభుఁడైనమాధవుడు వైఖరిగానిట కేలరాడునా। తల్లడ
మెల్లదీరవదితథ్యముగావివరించిపల్కవే॥ ౪

పరకీయావిరహోత్కంఠిత॥చ॥ వనములనిల్చితిన్నలదవారికణం
బులఁదానమాడితి। న్మనసిజపూజజేసితినిమాటికిగమ్మనుపూలరాత్రి
నే। ననువుగజాగరవ్రతమునందితినిగ్గునుదానమిచ్చియా। ఘనతప
మాచరించియునుకాంతుడుఁరాఁడికనేమిసేయుదుఁ॥ ౫

సామాన్యావిరహోత్కంఠిత-

ఉ॥ కాంతుఁడురాడిదేమొయొకకామినిఁజేరెనొకాకయంచు
దాఁ। జింతయొనర్చుచుం బెదరుచిత్తముతోఘనబాష్పధారనే।
ప్రాంతమునందుజాల్కొనసఖాగ్రములన్వెలివారజిమ్మియ। త్యంత
ధనాభిలాషవెలయాలుదిశల్గనుఁగాతరాక్షియై॥ ౬

ఇది కేవలవిరహోత్కంఠితాలక్షణం బగుతృతీయకుసుమము-

వ॥సంకేతస్థలంబునవంచింపంబడిపతింగానకచింతించునదివిప్ర
లబ్ధ- అత్యంతవేదననిట్టూర్పుసఖీజనులందూరుకొనుటవిరహపడుట
కన్నీరునించుటమూర్ఛిల్లుటమొదలగునవస్థలంగలదియల॥ ౧

ముగ్ధావిప్రలబ్ధ-

చ॥చెలియలతప్పుబాసవగజేసినికుంజముఁజేరియచ్చటు। న్నెల
కొనినాథులేమిగనినిల్చియునిల్వకఁదత్తరంబున। న్గలితమదభ్రమ
ద్భ్రమరలాస్యచమత్కృతులుప్పతిల్లగా। సాలపుఁబిసాళిచేఁబెదరు
జూపులఁజూచెనవోఢచెంతలఁ॥ ౨

మధ్యావిప్రలబ్ధ-

చ॥ పరువడినాలతాంగియొకబాటగునేళిగృహంబుజేరియొ। వ్వారు
నటులేమిఁజూచినునువాతెరయూర్పులగందువారగా। నరకొరసా
క్కుమాటపగలర్థవికస్వరలోచనద్వయం। బరమెునపంటనొక్క-

ముదుపచ్చుపడందగనిచ్చెనిచ్చెరన్ ॥　　౩

ప్రౌఢావిప్రలబ్ధ-

ఉ॥ కాతరశంబరాయతవికస్వరలోచనవచ్చిమాన్యసం। కేతగృ
హంబుగాంచిరుష కేతనుధూర్తతయుందలంచితా । దూతికసం
పదయ్యెఁజెలితోననదేమియుజూడదెవ్వరి। న్యూశగణౌశమూరహర
బోౖవవెనన్నని సేసెఁగీర్తనల్ ॥　　౪

పరకీయావిప్రలబ్ధ-

మ॥ నలియంధైర్యభుజంగమ స్తకముసంటన్నెట్టికూలంకషో। జ్జ్వ
లలజ్జానదిదాటియుంగులఘునధ్వాంతంబుఁ జేబట్టియుం । లినా
ఘుంగన లేరనీరదముగర్జింపంగజూచెన్నహో । కులనైయెకాంతకృ
తాంతమత్తమహిషాఘోషంబుగానెన్నుచున్ ॥　　౫

సామాన్యావిప్రలబ్ధ-

చ॥ సరసులగోష్ఠివంచనలుసల్పుచునుండెడువారకాంతయుఁ।
బరువడిదూతిచేఁగపటభాషలవంచితయయ్యెనేనితా। విరిసిగనాన
టద్భ్రమరవీక్షులనింపుచుఁబల్లవాళితో । గెర[illegible]ముబుప్పదంభము
న కేళినికుంజమునవ్వెనింపుగన్ ॥　　౬

ఇది కేవలప్రలబ్ధాలక్షణంబగుచతుర్థకుసుమము-

వ॥ అన్యోన్యభోగచిహ్నంబుతో ప్రాతఃకాలంబునవచ్చుబతింగని
కోపించునదిఖండితఅస్ఫుటాలాప చింతాసంతాప నిశ్వాసనిరేష్వ
తూష్ణీంభావాదిచేష్టలంగలదిఅల॥౧॥ముగ్ధాఖండిత॥

ఉ॥ చెన్నగనీయెదంగలశచిహ్నమిదేమనియేమిసైనదా । నె
న్నికమీరగానదుగనిచ్చెదనంచునబోధనంతట । న్మన్నన జేరిపుచ్చు
వగమచ్చికతచ్చనమీగఁజేతులం । గన్నులఁగప్పిముచ్చటకుగానవె
వల్లభుడింగితజ్ఞుఁడై॥　　౭

మధ్యాఖండిత

చ॥ కులుకుఁబిసాళినిబ్బరపుగుబ్బలరొమ్మునపోటునీటుల । స్వా
లపులుమీరుబ్రాణవిభువక్షముఁగన్గొనివేఁడియూర్పులం । బలుమరు
సంపదేమియునుబల్కదుత్తరమందిచేకువ । న్మలయజగంధిరేఁగ
ముఖమజ్జనరీతులనాడెబాష్పముల్ ॥ ౩

ప్రౌఢాఖండిత-

చ॥ పరసతిఫాలకుంకుమముఫాలమునంటిననాథుజూచియుఁ । బ
రుషములాడదూర్పునెగబారగఁజూడదుమోమువాంచిచి । త్తరువు
మెరుంగుబొమ్మయనఁదన్విప్రభాతసుమంగళఁబుగా । హరువుగజే
టిచేనిలువుటద్దముఁగైకొనిసూపెనేర్పునన్ ॥ ౪

పరకీయాఖండిత-

ఉ॥ సారసనేత్రిరెయొత్తిలినసఁదిటిదండలనొక్కవేక్కలం । దీ
రగునాథుకంఠమున్గుదెల్లముగాగనియవ్యథితిచే । సారెకురూతవా
క్యములుసల్పదువ్వాల్గొనగోటిమీటులం । దూరమునన్మెలంగునఁదూ
తిమొగంబునఁజిమ్మెఁబాష్పముల్ ॥ ౫

సామాన్యాఖండిత-

చ॥ గుమితుగనీదువక్షమునగుబ్బలపోటుకనంగనయ్యోనే । చె
గవునజూచివత్తమనువేడుకకిచ్చినసొమ్ముదక్కనీ । విరవుగనింకనే
మయిననిమ్మనుచున్వెలయాలునాథునిం । గరములబట్టితోసెఁగదు
గంకణనాదముల్లసిల్లగన్ ॥ ౬

ఇదికేవలఖండితాలక్షణంబగుపంచమకుసుమము-

వ॥ కోపంబునంబతినిలువెడలించిపిదపంబశ్చాత్తాపంబుచేవ్యథ
జెందునదికలహాంతరితభ్రమముపరితాపమునిట్టూర్పుసమ్మోదవేదనా

ప్రలాపంబులంగలయది-   ౧

అలముగ్ధాకలహాంతరిత॥

చ॥ వెనుకొని ప్రాణనాయకుని వేడదు సిగ్గున నా ప్తహాసఖీ । జనములతోడ నేమియును సన్నలఁ దెల్పదు చందనానిలం। బొనరగ వీవమిక్కిలిన మోధవిమూఢతరాంతరంగయై । చినుకున పాంగ బాష్పములఁ జిమ్ముచు స్రుక్కె గృహాంతరంబునన్॥   ౨

మధ్యాకలహాంతరిత-

చ॥ తెలివిడిగా సఖీతతికి తెల్పకఁ దీరదు దుఃఖమెంతయుం। దెలిపెదనన్న నామనము దిగ్గున సిగ్గున నెగ్గులాడెడు। న్వలనిక నెట్టులంచు ప్రద నవల్లభుతోఁ గలహించు చందముం। జెలులకుఁ దెల్పఁ జెరియు వచింపదు గానమితోత్తమాంగయై॥   ౩

ప్రౌఢాకలహాంతరిత-

పొలయుచు నేత్రమా మిగుల శోణితమందగ నేల నయ్యయో। పలుమరు వాగ్విరోధమును బన్నితి వేమిటి కేత రాబ్జమా । చలమున నోరసజ్జయొక సక్యముగాఁ గలహింప నేటికి। వలను గదైవధృష్టులగు వారలెరుంగరు గాహితార్థముల్॥   ౪

పరకీయాకలహాంతరిత-

చ॥ పొలి సెను ధైర్యపంతము డిపోయెను లజ్జయు గడ్డి పంచవై। కలగురువుల్ లఘుత్వమును గాంచిరి వాహినులెల్లఁ గాల్వలై । యలవడె నేమనో జ్ఞకొరకట్టివిభున్మది లేకఁ బొమ్మనన్ ।వల సెను కోపమందబలవంతుఁడు గాఁ డె విధాతయేరికిన్॥   ౫

సామాన్యాకలహాంతరిత-

చ॥ ఎడనెడ రాసులై ధనము లెవ్వని వల్ల గృహంబు జేరునా। వెడవిలు రాయులట్టి ఘనవీరుడు పోయినని బంటువయ్యునా। దడయక నట్టివా

తనొకతప్పుచుసైఁచకఁబొమ్మటంటివా। పెడతలనుండుగాయువతి
బృందముకెల్లనుబుద్ధియొన్నఁగన్॥ ౬

ఇదికేవలసామాన్యాలక్షణంబగుషష్ఠకుసుమము-

వ॥ పతిదేశాంతరగతుండైయుండవ్యథలంజెందునది ప్రోషిత
భర్తృక-దశావస్థలంగలది॥౧॥ అలముగ్ధాప్రోషితభర్తృక॥

ఉ॥ కేవలదుఃఖమందియుసఖీతతితోవచియింపనోడుచున్। శైవ
లశయ్యఁజేసియునుసైఁపదుసిగ్గునఁబవ్వళింపగా। నావలగద్గదస్వర
మునందడుచిందదుబాష్పబిందువు । ల్భావజుఁడేయెరుంగునటభా
మవహించుదురంతతాపముల్॥ ౨

మధ్యాప్రోషితభర్తృక-

ఉ॥ చీరెయుమున్నుకట్టినదిచేతులనెప్పటికంకణంబులే। తీరగుర
త్నకోటియువతీమణిరొమ్మునసున్నదేకదా । భూరిమదాళిఝంకర
ణపూర్ణవసంతమహోత్సవంబులున్ । వేరుగఁదోఁచెనన్నియును
వింతలకారణమేమితెల్పవే॥ ౩

ప్రౌఢాప్రోషితభర్తృక-

చ॥ మరువుచెరంగుదమ్మినునుమొగ్గలదండలుముత్తెపున్సరు। ల్ప
రువడిరత్నకాంచివిభుసైనముతోఁజెకఁగూడియుక్కటూ। యొరప
గునాడిసైననికనున్నదొశేవాయటంచుజూడగా। వెరపునసందిదం
డలతివేగమెచేరెనుపాణిమూలముల్॥ ౪

పరకీయాప్రోషితభర్తృక-

ఉ॥ అత్తయొసంగునీరజములంటఁదుకన్నునసైగజూచుదా। నిత్తరి
ప్రాణధారణకుసేమగునోయనితోడికోడలుం । ఉత్తుగమాటలా
డజెలిపల్కులకుత్తరమిచ్చునాత్మలో। చిత్తటిచెడియూర్పణచుసీతిలి
చిత్తముతత్తరింపఁగన్॥ ౫

సామాన్యాప్రోషితభర్తృక-

చ॥ ఐరివిగగాన నావిరహవేదనచేనగు ప్రేమ లెంచిన। త్వరగతి గాంతుఁ డేమగుడవచ్చిన వార్థములీయగోరుదా। మరికనుదమ్ములన్మ రిమిమాటికివాకిటనిల్చి వెక్కుచుం। జిరముగ బాష్పబిందువులఁ జిందు వరాంగన వెగ్గలంబుగన్॥ ౬

ఇది కేవలప్రోషితభర్తృకా కాలక్షణంబగుసప్తమకుసుమము-

వ॥ తానాయకుననుసరించుటలేక నాయకుందనననుసరింపం జే యుటన్గైనం జేయునది యభిసారికసమ యోచితాలంకారముశం కానుబుద్ధినిపుణతకపటముసాహసము మొదలగుచేష్టలంగలది॥ ౧

అలముగ్ధాభిసారిక-

మ॥ పరగన్వారిదతాంత్రికుందు తెలిపెంబ్రస్థానసైమిత్తము। న్మె రుపుందూతికలీలదోచెఁ దిమిరానీకంబురుఝిల్లీధ్వను। ల్వరకల్యాణసు మంత్రముల్వలికెకోలంగెళిసాంకేతితో। త్తరకుంజంబును జేరువేళ యిదిముగ్ధాసిగ్గుచాలింపవే॥ ౨

మధ్యాభిసారిక-

చ॥ తెరువులనున్నసర్పములదీకొనివచ్చిననీవదేమకో। గరిమగవ ద్భుజార్పణకుగఁ పము జెందెదువారిధధ్వనిన్। వెరువక ధీరవయ్యుఁ జమివేళలనొక్కతెగాగవచ్చునీ। వరయఁగమద్వచోరచనకావలి మోమిడదేమిసేసెదన్॥ ౩

ప్రౌఢాభిసారిక-

చ॥ గురుకుచభారభీరునవకోమలపల్లవపాదచారివై। వేరవునసా థుఁ జేరగలవేబలుఁ జీకటినందు కేమియో। సరసిజగంధినూనశరసా రథీబాహుకలానిరూఢిచే। నోరపగునామనోరథరథోద్ధతికగ్గభ యంబదేటికిన్॥ ౪

పరకీయాభిసారిక.

చ॥ అలయభిసారికాంగనలకందరకున్సరియే గణింపఁగా। జల
దమెభానుమండలముసంతమసంబువెలుంగుపయ్యెదే। కలువలశయ్య
శేపవలుకౌననమంగజకేళిశాలయో। మలయజగంధిరోవినువిమార్గ
మెమార్గమగుందలంపఁగన్॥ ౫

జ్యోత్స్నాభిసారిక.

చ॥ జిలుగుమణుంగుగట్టిచిరుచిక్కనిగంధమలందిపూవులం।
గలకలనవ్వునవ్వుచెలగంబలువెన్నెలవేళనాథునిం। గలయఁగఁబెలు
దేరనలకంతుఁడుమానినిబాణమేయగా। గళవళమందెనన్నఁజెలిఁ
గన్గొనినెట్లగువింతవారికిన్॥ ౬

దివసాభిసారిక.

చ॥జనములఁబట్టణాధిపతిజాతరకందరఁబిల్వఁబంపగా। జనుగొని
యాగనింటఁగలపెద్దలుపిన్నలుముందరైనచోఁ। బనిగలయట్లునిల్చి
యెడబాటుగగాముకకామినీమణు । లొక్కనకొనికేళికుంజములఁ
గూడుచునాడుచుఁబోయిరిద్దరున్॥ ౭

సామాన్యాభిసారిక.

చ॥ సొలపునోయూరపున్నడలుసొమ్ములుమేనఁజలింపమేఖలా।
కలకలరావముల్చెలగఘల్లనియందెలుమ్రోయబైటిలోఁ। గులుకుఁబి
సాళినిబ్బరపుగుబ్బలయుబ్బులుమీరసొంపుతో। జిలుగుముసుంగుబూ
నివెలచేడియచేరెఁబ్రియోపకుంజమున్॥ ౮

ఇదికేవలయభిసారికాలక్షణంబగు

నష్టమకుసుమము.

వ ॥ ముగ్ధలజ్జాప్రధానమధ్యలజ్జామదనసమానప్రగల్భకామప్రధానధీరధైర్యాధైర్యపరిధానజ్యేష్ఠస్నేహాధిక్యప్రధానకనిష్ఠన్యూనస్నేహప్రధానతృప్తరతిసంతృప్తఅతృప్తయరతిసంతృప్తతృప్తాతృప్తయతృప్తాశాతృప్తయన్యగూఢచేష్టాపరిధానముగ్ధవాోలెగన్యసామాన్యధనపారిక్షిపరిధానగానష్టవిధనాయికలనుదహరించితినింకంబూర్వగ్రంథసంప్రదాయంబునందొమ్మిదవదియగు ప్రవత్స్యత్పతికందెలియజేసెదసల్లదితత్క్షణప్రియాణోన్ముఖుండగుపతింగలయది- అవిపతిసాన్నిధ్యంబునం జేసిప్రోషితభర్తృక విరహోత్కంఠిత విప్రలబ్ధలయందుం బ్రియునితోగల హించియవమానింపమిఁగలహాంతరిత యందునన్యోపభోగచిహ్నంబులంగనికోపింపమిఁఖండితయందుగ్రహాసజ్జీకరణంబులేమివాసకసజ్జికయందుంబతిప్రయాణంబునివారింపమిస్వాధీనపతికయందునభిసరణోత్సవంబుకల్గమినభిసారికయందునంతర్భావంబుకాదయ్యెనిటులష్టవిధనాయికలయందంతర్భావంబుకానినంతస్తాపఁబుకలిమినంగీకరింపంవలసెనది కాకువచనముకాతరవీక్షణముగమన విఘ్నోపదర్శనముని ర్వేదముసంతాపముసమ్మోహమునిశ్వాసముబాష్పముమొదలగుచేష్టలంగలది॥　౧

అలముగ్ధాప్రవత్స్యత్పతిక-

చ ॥ పదరుచుబ్రాణనాయకుడుపైనముబోయెదనంచుఁబల్కినఁ। న్సుదతియువిన్నపైకడునుసూరనిమోముఅవాంచియుండగా। బాదలికమీరనెచ్చెలియపూపాదచాటునసిల్చియిద్దరుం। బెదరికఫుంగిలింపనెరపెంగలకోకిలకాకలీధ్వనిక్॥　౨

మధ్యాప్రవత్స్యత్పతిక-

చ ॥ పొలతిరోయిప్పుడూరికినిబోయెదవంచువిభుండువల్కిన।

న్నెలకొని బాష్పపూరముల నింపదు కన్నుల వెచ్చనూర్పదుర్ । వలదని
విఘ్నవాక్యములు వల్కఁడు తత్తరమందియుత్తరిం । బలుమరు ఫాలమున్
దడవెఁ బాణిని బ్రహ్మలిపిం బరింపఁగన్ ॥ ౩

ప్రౌఢాప్రవత్స్యత్పతిక-

చ॥ ఒనరిన కూర్మితోడ విభుఁడూరికిఁ బోయెదనంచుఁ బల్కఁగన్ । స్వే
దులతాఁగి చేతికిని పీడె మొసంగుచుఁ బోయిరమ్మనీ । మనమున బత్తు
మెన్నటికి మాపయి నుంచుము ప్రాణనాయకా । యని యెదు మింతగాఁగ
నిది వెంబడి నాశుభవార్తలన్నియున్ ॥ ౪

వరకీయాప్రవత్స్యత్పతిక-

చ॥ మగని తృణీకరించితిని మామకు నత్తకు దుద్దుఁ బెట్టితి । న్నెగడిన
నీతి బాసితిని నీతయి నీవిక జైన మైనహా । వెగటగుఁ బాపమిట్లనుభవిం
పకఁ దీరునె యిట్టిమేనికిం । దగుదగు మన్మథాగ్ని పరితాపసముద్ధతి
వ వేదలన్ ॥ ౫

సామాన్యాప్రవత్స్యత్పతిక-

చ॥ పదరుచు నీవిటూరికిని జైనము బోయెదనన్న మాత్రలో । యడటున
మేను చిక్కి వలయంబులు జారెను నీదు యుంగరం । బదిరయొసంగినం
గరమున నందుధరించెదఁ గంకణంబుగా । జెదరగని మ్మటంచు వెలచేడి
యదూసెవిటుండు నిల్వగన్ ॥ ౬

ఇది కేవలప్రవత్స్యత్పతికాలక్షణంబగు నవమకుసుమము-

వ॥ మఱియుం బూర్వగ్రంథసంప్రదాయంబున సమాగచ్ఛత్పతికయ
ని యొదుపదియవ నాయిక గ్రహింపంబడియెడు నది దేశాంతరగతుఁడై
యుండి తత్క్షణంబున వచ్చు నాథునిం గనిన మోదానందాశ్రువిరాజమా
నశాంతులం గలది- సద్యస్సమ్మోదము అబ్బురపాటు గగుర్పాటు అద్భు
తాలోకనము ప్రాగ్విగమతాపోప శాంతిస్మితపూర్వోత్సాహభాష
ణము ముఖవిలాసహర్షాశ్రుసిద్ధమనోరథావాప్తులు మొదలగు చేష్ట

లంగలయది॥ ౧

అలముగ్ధాసమాగచ్ఛత్పతిక-

చ॥ చిరముగ రాడి దే మొయని చింతిలి మార్గముఁ జూచిచూచి మం|
దిరమున కూరనుండి వెడ దేరగ వచ్చిన నాథు గాంచి బి| త్తరిసుచకుం
భఘుర్మకణధారలఁ బాద్య మొసంగి నవ్వుల| స్విరులను బూజ జేసి కడు
వేగఁ జనెం బడకింటి చాయకున్॥ ౨

మధ్యాసమాగచ్ఛత్పతిక-

చ॥ ఒదవిన కూర్మి దూరమున నుండియుఁ వచ్చిన నాథుఁ జూచి తా|
గదసిక వుంగలింపగ మకంబొనరించును నింటిచాయఁ బోఁ | బ ఁట
ము నొందు నిట్లు భయపఉకుతూహలనిశ్చితాత్మ నై| కదలుచు నిల్చెఁ
గొమ్మ జిగి గ్రమ్మిన చిత్తరుబొమ్మ కైవడిన్॥ ౩

ప్రౌఢాసమాగచ్ఛత్పతిక-

ఉ॥ కన్నుల బిత్తరంబు వలిగబ్బిచనుంగవ నుబ్బు మోముకు| న్వన్నె
గ నవ్వుకన్గొంబ తివచ్చె నెయిప్పుడ దేమి దెచ్చెనీ| సన్నుతపూర్ణచం
ద్రినకుచల్లని తమ్మికి దావియిచ్చకుం| దిన్నన చిల్కపల్కులకు దీయన
దెచ్చెవిభుండు నెచ్చెలీ॥ ౪

పరకీయాసమాగచ్ఛత్పతిక-

చ॥ పడతుకయూరనుండి పతి బాసిన యానదు వీథి బోవగా| నెడ
యుక దాగ వాటము నొకించుక నూరగ జేసి యింటి వా| రుడుగక నాడు
మాటకొకయుత్తర మొక్కటి వేరెయిచ్చుచుం| దడవుగఁ జూచి మైవి
రహతాపమణంచును ఘుమఘావారిధిన్॥ ౫

సామాన్యాసమాగచ్ఛత్పతిక-

చ॥ తడయక నూరనుండి పతిదవ్వుల రానెదు రేగి బాష్పముల్| వ
డివడి జింద గద్గదిక వార్తలఁ గేహముఁ జేర్చి శయ్యపై| నిడి బహుళో

న్నెలకొనిబాష్పపూరములనింపదుకన్నులవెచ్చనూర్పదుఁ। వలదని విఘ్నవాక్యములువల్కఁడుతత్తరమందియత్తరిం। బలువరుఫాలముం డడవెఁబాణినిబ్రహ్మలిపింబఠింపఁగఁ॥ ౩

ప్రౌఢాప్రవత్స్యత్పతిక-

చ॥ ఒనరినకూర్మితోడవిభుఁడూరికిబోయెదనంచుఁబల్కఁన। న్వినుడులతాంగిచేతికినిపీడెమొసంగుచుబోయిరమ్మనీ। మనమునబత్తిమెన్నటికిమాపయినుంచుముప్రాణనాయకా। యనియెదువింతగాగనిదివెంబడినాశుభవార్తలన్నియుఁ॥ ౪

పరకీయాప్రవత్స్యత్పతిక-

చ॥ మగనితృణీకరించితినిమామకునత్తకుదుద్దుఁబెట్టితి। న్నెగడిననీతిబాసితినినీతయినీవికజైనమైనహా। వెగటుగుఁబాపమిట్లనుభవింపకఁదీరునెయిట్టిమేనికిం। దగుదగుమన్మథాగ్నిపరితాపసముద్ధతిఁబ్రవేదలల్॥ ౫

సామాన్యాప్రవత్స్యత్పతిక-

చ॥ పదరుచునీవిటూరికినిబైనముబోయెదనన్నమాత్రలో। యదటునమేనుచిక్కివలయంబులుజారెనునీదుయుంగరం। బదిరయొసంగివంగిరముసందుధరించెదఁగంకణంబుగా। జెదరగనిమ్మటంచువెలచేడియమూసెవిటుండునిల్పగఁ॥ ౬

ఇదికేవలప్రవత్స్యత్పతికాలక్షణంబగునవమకుసుమము-

వ॥ మరియుంబూర్వగ్రంథసంప్రదాయంబునసమాగచ్ఛత్పతికయనియెడుపదియవనాయికగ్రహింపంబడియెడునది దేశాంతరగతుఁడైయుండితత్క్షణంబునవచ్చునాథునింగనిసమ్మోదానందాశ్రుపరీహాసశాంతులంగలది- సద్యస్సమ్మోదముఅబ్బురపాటుగగుర్పాటుఅద్భుతాలోకనముప్రాగ్వ్యగహతాపోపశాంతిస్మితపూర్వోత్సాహభాషణముముఖవిలాసహర్షాశ్రుసిద్ధమనోరథావాప్తులు మొదలగుచేష్ట

లంగలయది॥ ౧

అలముగ్ధాసమాగచ్ఛత్పతిక-

చ॥ చిరముగరాడిదేమొయని చింతిలి మార్గముఁజూచిచూచి మం। దిరమునకూరనుండి పెడదేరగవచ్చిన నాథుగాంచిబి। త్తరికుచకుంభఘర్మకణధారలఁబాద్యమొసంగినవ్వులన్ । వ్విరులనుబూజజేసికడువేగఁజనెంబడకింటిచాయకున్॥ ౨

మధ్యాసమాగచ్ఛత్పతిక-

చ॥ ఒదవినకూర్మిదూరమునమండియువచ్చిననాథుఁజూచితా। గదసికవుంగలింపగమకంబొనరించుననింటిచాయఁబోఁ। బడటమునొందునిట్లుభయపక్షకుతూహలనిశ్చితాత్మయై। కనలుచునిల్చెఁ గొమ్మజిగిగ్రమ్మినచిత్తరుబొమ్మకైవడిన్॥ ౩

ప్రౌఢాసమాగచ్ఛత్పతిక-

ఉ॥ కన్నులఁచిత్తరంబువలిగబ్బిచనుంగవనుబ్బుమోముకున్ । వ్వన్నెగనవ్వుకల్గఁబతివచ్చెనెయిప్పుడదేమిదెచ్చెనీ। సన్నుతపూర్ణచంద్రునకుచల్లనితమ్మికిదావియిచ్చుకుం। దిన్ననచిల్కవల్కులకుదీయనదెచ్చెవిభుండునెచ్చెలీ॥ ౪

పరకీయాసమాగచ్ఛత్పతిక-

చ॥ పడతుకయూరనుండిపతిబాసినయానదువీధిబోవగా। నెడయకదాగవాటమునెకించుకనూరగజేసియింటివా। రుడుగకనాడుమాటకొకయుత్తరమొక్కటివేరెయిచ్చుచుం। దడవుగఁజూచిమైవిరహతాపమణంచునుఘుమణవారిధిన్॥ ౫

సామాన్యాసమాగచ్ఛత్పతిక-

చ॥ తడయకనూరనుండిపతిదవ్వులరానెదురేగిబాప్పముల్ । వడివడిజిందగద్గదికవార్తలఁగేహముఁజేచిశయ్యపై। నిడిబహుళో

శచారములనింపొనరింపుచు వారకాంతతా। విడుచునురోకుచప్రస్ఫు
శుపువేమదిమెచ్చులుసూటిదేరగన్॥ ౯

ఇది కేవలసమాగచ్ఛత్పతికాలక్షణంబగుదశమకుసుమము.

వ॥ గ్రంథవిస్తరభీతిచేనీనాయికలకుత్తమమధ్యమాధమత్వంబులువివ
రింపంబడదయ్యోనైననవ్విధత్రయంబందుంబండితులూహించికనుం
గొనుటసులభంబు. మరియువిశ్వాసంబుకలిగియూరటగాబాశ్వ
మునందుసంచరించునది సఖియనంబరగు నీసఖియలంకరించుటడు
పాలంభించుట శిక్షించుటపరిహసించుటలగు నీకార్యంబులంగల
యది. అందు॥ ౧

అలంకారిక.

చ॥ కులుకుమెరుంగుగుబ్బపయిఁగూరిమినాధునికేల్పెలంగగా।
వలనుగఁబత్రికాంకురముఁవ్రాయునెపానరహస్యవేళనా। చెలువుని
గోరుచన్నుమొనజీరినయుల్కలతాంగియచ్చెలిం। గలువలబంతిచేవి
సరేఁగన్నులనవ్వుచుహుంకరింపుచున్॥ ౨

ఉపాలంభన.

ఉ॥ మిక్కిలిగర్జసేయుచునుమేఘముభూస్థలినెల్లచోటుల। న్నె
క్కువవర్షధారలనునింపుఘటింపువిధంబునాతిరో। మక్కువనీపయి
న్నిలిపెమంచిదిమత్సఖివైననీవుమే। లక్కఱలేశమవ్విభునియందిడ
వైతివిదేమిచిత్రమే॥ ౩

చ॥ వనితనికుంజమూంగదియువల్లభశేఖరుఁగృష్ణుఁజూడనిం। పె

నయఁగఁ జూచువేళ విభుఁడిట్లనుచుం గనగూడ మెల్లన। ద్విననమున ఝుంకృతుల్నెరపుఁ దేంట్లను శేలఁబరిభ్రమించుచు। జ్జనజటులాగ్ర చంచుపుటచంచలమత్తచకోరయూధముల్॥ ४

పరిహాసిక-

చ॥ చెలులుదశావతారములఁ జిత్రములందులిఖించియిందులో। వెలసెడు సప్తమాకృతికి విస్ఫుటనామముఁ దెల్పుమాయనం। దులతులసిగ్గునిగ్గులుకదాంగలి రెప్పలగుప్పళింపగా। జిలిబిలిముద్దులేనగవు చేత నెయుత్తరమిచ్చె సీతయుఁ॥ ५

వ॥ దౌత్యవ్యాపారపారం గతయగునది దూతి యనంబడు నా దూతి నాయికానాయకులకు సంఘటనంబు సేయుటవిగహము దెలుపుటయు నా పనులం గలయది॥ ६

అందుసంఘటనము-

చ॥ రసికులు మెచ్చ గానిపుడు రాతిరియయ్యెనుచిమ్మచీకటు। ల్భసలకదంబడాంబరవిలాసమునందిశలాక్రమించెన। య్యసమశరుండు నుత్పలమహాస్త్రము నెక్కుడెయావతంబుసై। యొసపరి మాటలేల సమయోచితకృత్యము నిర్వహింపవే॥ ७

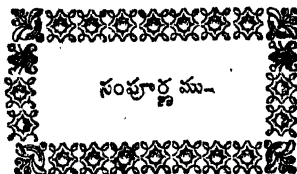
విరహము దెలుపుట-

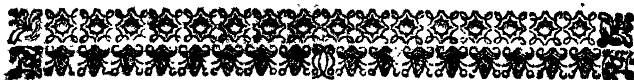
మ॥ సరసీజేక్షణకృష్ణదేవ వినుమీ సత్యంబు నామాట మే। ల్పగగన్నాథదశాంతదీపకళికాభావంబునుం జెందెదు। న్నెరయన్నీ వుపదప్రమాణనిరతి స్నేహంబులూరిం పుమా। ధరసర్వంబు మహాంధకారరహితత్వంబందిశ్రీనింపఁగఁ॥ ८

ఇది సఖ్యాదిలక్షణంబగు నేకాదశ కుసుమము-

గ॥ ఇది శ్రీమత్కోదండరామవరప్రసాదలబ్దచతుర్విధకవితా

ధురీణభరద్వాజగోత్రపవిత్రవేంగళమంత్రిపౌత్రరంగయామాత్య పుత్రసత్కవిజన మిత్రకుకవిలతాలవిత్ర గుడిపాటివంశ పయః పారావారరాకాసుధాకర సురతాణికోదండపతిప్రణీతం బైనశృంగారరసమంజరియందు ఏకోనషష్టిపద్యదళంబు లుంజతుర్దశవచనకేసరంబులుంగలిగియేకాదశకు సుమంబులచేనురువణించు ద్వితీయగుచ్ఛము.

శ్రీ ర స్తు-

శృంగార[illegible]మంజరి -తృతీయగుచ్ఛము-

క॥ శ్రీరంగధామనఖవి। స్ఫారితమకరీకలాపధగధగితకుచాం।
భోరుహకుట్మలయగుమా। శ్రీరంగేశ్వరియభీష్టసిద్ధులొసంగున్॥ ౧

వ॥ శృంగారరసంబునకునాయికానాయకులిరువురునిరూపింపం
బడందగిన వారైయుండుటనింకనాయక లక్షణంబు దహరించెదనం
దునాయకులు- పతియుఉపపతియు వైశికుండనంద్రివిధులగుదురెట్లన
విధ్యుక్తప్రకారంబునంబాణిగ్రహణంబొనర్చునతండుపతి॥ ౨

అలపతి-

చ॥ సరససుధాకణంబులనుచల్లగఁజిందుముచందమామపై। నె
రయుఫణాతపత్రములనీడగనేయవదేలవాసుకీ। వరసురవాహినీజలల
వంబులఁజల్లుముమార్గమెల్లెడం। దురుసగునెండచేగిరిజతోఁశివను
శ్రాంతివహింపకుండఁగన్॥ ౩

వ॥ ఈపతిఅనుకూలుండుదక్షిణుండుధృష్టుండుశఠుండునఁజతు
ర్విధుడగునెట్లనబరాంగనాపరాఙ్ముఖుండైసర్వదాస్వీయానురక్తుం
డగువాడనుకూలుండు॥ ౪

అలయనుకూలుండు.

చ॥ వసుధమృదుత్వమొందుదినవల్లభుశైత్యము జెందుమాగణా
మా। వెసలఘువృత్తినింగనుము స్వేదమణంచుసమీరచెంతనే। పొసఁ
గుముదండకావనమహామ్మిడగాగగిరీంద్రసీతయిం। పెసగఁగన
న్నుగూడిచరియింపుచుఁగానకువచ్చుచుండఁగన్॥ ౫

వ॥ నాయికాకదంబంబునందు సహజసమానురక్తిగలవాడుద

క్షీణుండు॥

అలదక్షీణుండు-

ఉ॥ముందటనున్న మన్మథవిమోహనలోచన లెందరేని నే। నిందరి యందునక్షీయుగమేకిరియని ల్పెదనంచు నె[illegible]తా। నందముమీరమీలి తదృగంచలుఁడైమధుసూదనుండునిం। పొందగమేనఁగొ[illegible]ంబులక లూరఁగని ల్చెఁదరస్మితాస్యుఁడై॥ ౭

వ॥నిశ్శంకంబుగా నేరంబొనర్చియునాయికచేఁబరిహరింపంబడి యుభయంబొందకమరలి ప్రియంబులం జెప్పెడువాఁడు ధృష్టుఁడు॥ రా

అలధృష్టుఁడు-

చ॥ విరివిగదారహారములువేయుచువాకిలివెళ్ల గొట్టిన। న్గరిమవి ఘుండుదూరమునఁగన్గొనుచుండెనుశయ్యచెంతలం। గరవలయంబు నేవెదుకగ్రక్కునఁదావెదుకంగవచ్చెనే। బరువడిదిట్టినన్నగుడఁ బాళ్ళమునంబవళించెనెచ్చెలీ॥ ౯

వ॥కాంతలయందుకపటంబొనర్చువాఁడుశఠుండు॥ ౧౦

అలశఠుండు-

చ॥విరిసరికొప్పునందురిమివింతగఁగస్తురిబొట్టుమర్చియు। న్సరసత హారముల్పెరపిసమ్మతిఁగామినివిశ్వసించిన। న్హరువగుగాంచికాగు ణమెయారముగానవరించుచాయగా। వెరవునఁగేలఁబోకముడివీ డిచెవిత్తరితత్తరింపఁగన్॥ ౧౧

ఇది కేవలపతిలక్షణంబగుఁబ్రథమకుసుమము-

వ॥ఆచారహీనుండగువాఁడుఉపపతియగు॥ ౧

అలయుపపతి-

చ॥మెలగెడుశంకచేతననిమేషతఁజూడగరాదువేదుకన్। వల యనివాదభీతిసుఖవైఖరిగౌగిటజేర్పరాదుగా। కులుకుమెఱుంగుమో

ప్పఁబలు కుమ్మలు సేయఁగ రాదు సెమ్మదిం । గలమణితమ్మగ్గదుప
కాంతునిపొందొకపొం దెయింతికిన్‌॥ ౨

వ॥ ఈయుపపతికనుకూలదక్షిణధృష్టశఠత్వంబులుగలవందుశఠత్వం
బునియతంబు- మఱియుసకలవేశ్యోపభోగరసికుండు వైశికుండు॥ ౩

అల వైశికుఁడు-

చ॥ నెలకొనికొంచికింకిణీఘణిల్లని మ్రోయఁగఁగంఠపాళికం। దలగ
కవింతకూగిబకదారిరవంబులుకుల్కఁజూపులం। గలయ బెడంగుఁగ
న్వ్యోమలోకానొక శైనచలింపసొంపున। న్మెలగెడువారకాంతగతి
మెచ్చెదనేవలరాజుసాక్షిగన్‌॥ ౪

వ॥ ఈ వైశికుండు త్తమమధ్యమాధమభేదంబులం త్రివిధంబులం
గలవాడు - ప్రియకెంతకోపంబైనన్మరిమఱియుపచారంబులొనర్చు
వాడు త్తముండు॥ ౫

అలయుత్తమ వైశికుడు-

ఉ॥ కేకరలీలనింతికను కెంజిగిజూచియుఁజూడనట్లుగా। పైకొని
మాటలాడదునుపంతుగనవ్వదుజూడఁడెవ్వరిం। దీకొనిశయ్యఁజేరి
మునుతీరునఁగాంతకుపీడమీయగా। నాకుమడంచువింతగనుహార
ముఁగూర్చునతో త్తమాంగుడై॥ ౬

మధ్యమ వైశికుఁడు-

చ॥ అగడునహాస్యలాస్యపరిహాసముమానివిలోచనాబ్జము। ల్మిగు
లఁగశోణమైనఁగని మెచ్చుచుగుబ్బలఁబత్రికాంగముల్‌। వగవగరీ
తిమేనికినివైఖరిమాపటివేళఁబెట్టుచున్‌। సొగసులఁజూతుగాకయ
నుచున్నిలిచెన్నిలయాంగణంబునన్‌॥ ౭

వ॥ లజ్జాదయాభయంబులువర్జించి కామక్రీడలయందుకృత్యా
కృత్యవిచారంబు సేయనివాడధముండు॥ ౮

అలయధమ వైశికుండు-

ఉ॥ న్యాయములజ్జయుంగరుణనమ్మికకోపభయైకశేశము౦ । తే
రొడజూచినన్మదినెకించుకనెంచకఁబుప్పకోమలి౦। బూయకఁగం
దజేయఖరపాకవిచక్షణునెందుగాంచిన। నీ్రియరవైశికాధమశి
రోమణిఫీఁడనిపౌరకామినుల్॥ ౬

ఇదియుపపతివైశికులలక్షణంబగుద్వితీయకుసుమము-

*

వ॥ మానిచతురులుశఠాంతర్భావులు॥ ౧

అందుమాని-

చ॥ మనముమహేంద్రవజ్రిమగుమాటలుతీయనితేనెకోటలా।
ననిచెలివల్కఁగోపముననచ్చటనిల్వకఁబోయిమళ్లితా। ననువుగవ
చ్చియుంబ్రియములాడకనావలిమోముసేయునా। ఘనిపయిప్రాలేదై
న్యగతితోపగనింతికటాక్షభావముల్॥ ౨

వ॥ వాక్చేష్టలవ్యంగ్యముగలవాడుచతురుడాచతురునకువచన
వ్యంగ్యసమాగమముచేష్టావ్యంగ్యసమాగమంబనిరెండులక్షణంబు
లు॥౩॥ అందువచనవ్యంగ్యసమాగమము॥

ఉ॥ముద్దియరోభయంకరతమోఘనకూటజటాలమైనయీ। యు
ద్దమరేయివేళలనుమహావనవాటికివాహినీతటిక్। హద్దిరయొంటి
బోయెదవెయక్కటతెల్పవెయేమివింతనే। యొద్దికమీరనీకునెవరో
తగినట్టిసహాయమెన్నఁగక్॥ ౪

చేష్టావ్యంగ్యసమాగమము-

తే॥గీ॥ఎమ్మెగాఁడొక్కబంగారునిమ్మపండు। కరజములనెత్తినో
కవింతహారువుమీర। మందిరద్వారరచితార్కమండలమున। బిందు
వొనరించిచనియెఁబూణేణాందువదన॥ ౫

వ॥ ప్రోషితపతిప్రోషితోపపతిప్రోషితవైశికుండనంబతిత్రయం
బుప్రోషితత్వమొందు॥ ౬

నందప్రోషితపతి.

ఉ॥ నెమ్మి యిరుల్సురుల్నెరులు నెమ్మిగ మద్దమకన్నులంటి మా। తమ్ములు మాటలే యమృతధారలు గుబ్బలి జోడు గుబ్బలా। యెమ్మెలరంభ లూరువులు యెవ్వతె కవ్వని తాశిరోమణిం। గ్రమ్మక రొమ్ముపైనిడక గంతుని తాపము శాంతిబొందునే॥ ౭

ప్రోషితోపపతి.

మ॥ జలకేళీకుతుకంబున జనుచు నిచ్చ న్వెంట నేనొంటి రా। బులకల్గుబ్బల నంకురాగ్రణములై శృంగారగా జూచితా। కలితాంతస్మిత దృక్తరంగిత చమత్కారంబులం జాణయా। చెలి నన్నుం దన సొమ్ము జేసికొనుటల్ చింతించెద న్నెమ్మదిన్॥ ౮

ప్రోషితవైశికుండు.

చ॥ కులుకు నొయార పున్నసగు గొంగరజారగ గుబ్బలుబ్బగా। పొలపులు మీరగా గొసరు జూపుల జూచుచు రాజవీథిలో। మెలగుచు గిల్కుగిల్కుమను మెట్టెల మెట్టరివారకాంతమై। చెలువుగ గాననా మదనచేష్టల నెప్పటికిం దలంచెదన్॥ ౯

అభిజ్ఞుండు రసాభాసుండు.

చ॥ పొలతిరొ యెవ్వరుంగనని పూవుల తోటకు నొంటి బోయితి। న్వొలపున భావగర్భముగ జూచితివీ వెము లీడు లీలగా। బలిమిని గుబ్బలేర్పడగ బయ్యెద జాచితి నేమి జేసిన। న్నెలమిని నింగితం బెరుగ డేమిటు వాని కెరుంగ జేసెదన్॥ ౧౦

వ॥ సఖియుం బోలె నాయికం బరిహసించువాడు పరిహాసకుడు.

ఈక్రియ ప్రియాకృతపరిహాసము.

చ॥ చలమున జుల్కజేసి బామసైగల జూపిన మీరు నెచ్చెలు। ల్విలిచిన మాటలాడనని ప్రేమను గృష్ణుడు కేరినవ్వినం। గులుకు మెలుంగు మోవిపలుగు ప్రమ్ముచు దుక్కులను మ్మలింపగా। నెలకొని రాధ సీత్కృ

తులనింపుచు మోమలవాంచెనిగ్గునన్॥ ౧౧

వ॥ అవస్థాభేదంబులు నాయికలకుఁగల్గునట్లు స్వతస్సిద్ధంబుగాననుకూలదక్షిణధృష్టశఠులగు నాయకులకుం గలుగనేరవు-విప్రలబ్ధఖండితాదిభేదంబు లంగీకరింపంబడునవి గానెన్నంబడుగాని యవిసాంప్రదాయంబులు కావు - మరియు నొక్కప్పుడు వ్యత్యాసముగాఁ గలుగం జెప్పిన నదిరసాభాసంబగు॥ ౧౨

ఇది తృతీయకుసుమము.

వ॥ మరియు నీనాయకులకు పీఠమర్దవిటచేటవిదూషకులనసర్మసచివులనలువురు కలరందుకు పితృస్త్రీప్రసాదగుండు పీఠమర్దుండు॥

అలపీఠమర్దుండు-

ఉ॥ మానము మానకున్నఁగడుమంచిదిమాటలు దైన్యమందనీ ప్రాణికసీదుమేనొరసిపోమిపరిమళలీలఁ జెందగా। మానితఘూర్ణితాక్షివయి మక్కువ నెవ్వనికోపగించితో। వానితపఃఫలంబునకు వందనమే నొనరింతునిత్యమున్॥ ౨॥

వ॥ కామతంత్రకలాకోవిదుండు విటుండు॥

అలవిటుండు-

మ॥ ఇదిగోవచ్చెసుధాకరుండు పవనుండే తెంచెభృంగీతతుల్గదిసెన్నంకృతిమీరసిద్ధరసముల్గానిన్ని జేకూర్చియా। మదనుండేయనవప్యవైద్యుఁడగుచున్నాన్నంగఁ బ్రాణేశుపై। మదిలోనాగ్రహరోగమెట్లునిలుచున్నత్తద్విరేఫాలకా॥ ౪

సంధానకుశలుండు చేటుండు-అలచేటుండు

మ॥ అదిగోవచ్చెను నందనందనుఁడు దైవాధీనయత్నంబుగా। నదిగోవచ్చెను రాధకుంజమున కాయింపొందగాసంచుదా। బదటంబుంధుచుఁదీర్ఘికాస్వేదకుచుంబానీయపానేచ్ఛగా। గడ తెన్నర్మసఖుం

డునింపుదనరంగాఁ గైతవశాంతుఁడై॥ ౫

వ॥ అంగవికారాదులచేఁ బరిహసించువాఁడు విదూషకుండు ౬

అలవిదూషకుండు-

ఉ॥ పర్యేదకొంగుఁ బట్టియలభామను శయ్యకు జేచి యంతనే। నెయ్యము మీరనైక ముడి నేర్పున వీడుచునంతలోననే। యొయ్యెడ నో విదూషకుఁడు యేఁ జెదరంగ నెనచ్చె నక్కటా। చయ్యన పేకువం దెలుపు సాహసకుక్కుటకంఠనాదముల్॥ ౭

ఇది చతుర్థకుసుమము-

చ॥ తలకొనునట్టి లేజెమట స్తబ్ధతయుం బులకాంకురంబులుం। బలుకులఁ దోఁచునట్టి స్వరభంగము కంపనమున్ వివర్ణమున్। బలుమరు బాష్పముం బ్రళయభావమునుం దగునట్టి లీలలే। యలవడు సాత్వికోదయగుణాష్టకమై కవిసమ్మతంబుగన్॥ ౮

సాత్వికోదయము-

చ॥ పలుమరు గద్గదస్వరము పొందిమ చెక్కుల మేన బుల్కలుఁ। బలుచనమోవిపై గనుల బాష్పము గుబ్బల ఘర్మపూరము। న్నెలకొను నెన్నడన్జడత నెమ్మది లోఁ బ్రళయంబు గాంచియో। చెలిపురవీధిలో రసికశేఖరుఁ రంగని జూచెనే మకో॥ ౯

వ॥ రసస్థాయీభావంబున శృంగారంబు సంభోగవిప్రలంభభేదంబునఁ ద్వివిధంబగు నందు సంభోగశృంగారము- ౧౦

చ॥ గగనము సంచలించె ధరకంపముఁ బెందెను జారె మేఘము। ల్మిగులగులాద్రులుం బొదలె మీరఁగ నాడెను రాపగోర్మిక। ల్నెగడిక పోతముల్వ్రాలి కెనీటు గనల్లలనాడెఁ జందురుడా। సొగసివరుం బనంగు వెడఁ జుక్కలు రాలెను దిక్కులెల్లెడన్॥ ౧౧

విప్రలంభశృంగారము-

చ॥ జలధరజాలముల్మెరయ సారెకు నీవిటు వచ్చుమార్గముఁ। గల

యఁగఁజూడఁగోరిసతికంఠసమీపముఁజేరెఁబ్రాణము। ల్వలపునుమీరి
తానెగరివచ్చెదనంచుదలంచియుబ్బున। న్గలరుహాపత్రిదంభమునఁజ
న్గవరెక్కలుదాల్చెనద్దిరా॥ ౧౨

వ॥ ఈవిప్రలంభశృంగారమునకుదశావస్థలుగలవువానివివరిం
చెదన॥ ౧౩

తే॥గీ॥ తలపులోనభిలాషచింతాస్మృతులును। వెలయుగుణకీర్త
నోద్వేగవిలపనములు। నున్మదవ్యాధిజడతలునొనరులయము। వలపు
ననుబూనునివిదశావస్థలనఁగ ॥౧౪॥ ఈయవస్థలయందుసంగమేచ్ఛ
యభిలాషమనంబరగు॥ ౧౫॥ నలయభిలాషము॥

తే॥గీ॥ తరుణినెమ్మేనిలావణ్యసరసియందు। వేడుకనువ్రాలెనావ
నోవీక్షణములు। మనసుఘనమౌటనచ్చటమగ్నమయ్యె। జల్కనివి
గానదేలాడెజూపులపుడు॥౧౬॥ సందర్శనసంతోషప్రకారంబులఁ
జింతించుటచింత॥౧౭॥ అలచింత॥

తే॥గీ॥ సారెకునునేనుయానికుంజంబుచెంత। నలయఁజేసెదనల
కలకంఠరవము। వేగరాధకుబాడమునువిభ్రమములు। దూరమలరిం
చునయనాబ్జతోరణములు॥౧౮॥ ప్రియాసంబంధచేష్టాదులజ్ఞాపకము
స్మృతి॥౧౯॥ అలస్మృతి॥

చ॥ వినుతగుణాఢ్యుఁడైనరఘువీరుఁడదేమొవియోగమొందియు।
న్ఘనముగబాష్పపూరములగన్ను లనింపఁడునూర్పుదాల్పడిం। పొన
రఁగమేనఁగ్రొంబులకలూరిచలింపకనుండుజెల్లనా। జనకసుతావి
లాసబహుసంస్మరణానుభవప్రభావముల్॥ ౨౦

వ॥ విరహవేళఁగాంతాసంబంధస్మృతియొనర్చుటగుణకీర్తనము॥ ౨౧

అలగుణకీర్తనము-

తే॥గీ॥ గురుకుచస్పర్శమేస్పర్శకూర్మిమీర। వెలదిముఖవీక్షణం
బెవీక్షణంబు। అంగనాసంగకేళికథానులాప। సమయమేకదసమ
యంబుజాణులకును॥ ౨౩

వ॥ కాయక్లేశంబుచేసకలభాగ్యంబులఁహేయంబులనితలంచు

కుద్వేగము॥ ౨౪

అలయుద్వేగము

చ॥ ధరవిమపాలవి త్తగుసుధాంశునిలీక [illegible]
శాసరోజమదవారణమైతగునివ్వసంతుని। న్మ[illegible]నితస
ర్జితివెంతటిపెద్దవైతివో। యిరవుగనేమిచేసెదవికింతటికన్నను
జాసనా॥ ౨౫

వ॥ ప్రియనాశ్రయించినకల్పితవ్యవహారముప్రలాపము- దీనికం
కరణవికారంబుగావించుటయుత్కంఠయగు। ౨౬। నలయుత్కం
ప్రలాపము॥

తే॥ గీ॥ రామయు పుడఘ్నవీధినిరాకనుస్నె। యెవ్వారేమనిరోలేక
ంతమాత్ర। మైనమదినిల్పునాయింక నేనునెట్లు। శంబరారాతిశర
ధనంతరింతు॥ ౨౭

వ॥ ఔత్సుక్యసంపాదితమనోవిపర్యాసముచేతనూహింపంబడు
యాశ్రితవ్యథావ్యాపారమున్మాదమనంబడునదికాయికవాచికం
లనరెండువిధంబులయ్యెనందుకాయికోన్మాదము॥ ౨౮

చ॥ ప్రతిఫలితామృతాంశువునుభామముఖంబనియెంచినాయకుం
తులితలీలమీరఁబరిహాసముఁజేసినయెంతయేనియుం। బ్రతివచనం
బులేమిగనిపైదలిమానముఁజెందెనంచునా। యతఁడలకాంకితంబు
మునహస్తముచేఁదడవుంబ్రియంబుగన్॥ ౨౯

వాచికోన్మాదము-

చ॥ నెనరునఁబోయితామగుడనేర్చిననచూపులుమళ్లకున్న నె।
మ్మనమునుబంపనేగియదిమర్లకనింతికధీనమయ్యెదా। నెనయఁగఁద
ర్లినమ్మగుడనేరని ప్రాణసమీరమున్న దే। యనువునకార్యపద్ధతిసహా
య్యము సేయగనేచుఁనీయెడన్॥ 30

వ॥ ప్రియాశ్రయాశాబంధాప్రాప్తిసంభవఁబగుతాపంబువ్యాధి॥

గీ॥ బాలికతాపంబార్పఁగ నీశశిసంజ్ఞ చందనంబులు దాల్పఁ
జాలంగ నీనామమే నిదేలా చిలువలు సుసున్న మిటునిఁ బెదరె॥
వ॥ విరహవేదనావికారమాత్రం బెరుంగిన జీముగలయవస్థ జడత॥ ౩

అలజడత

చ॥ మెదలిన సన్న పైటయని మేమవినిశ్చలతారకాక్షులుఁ। గద
కనుండుటం గరముకంకణభావవిహీనరావముం। జెదరనియట్టి
తికనిజిత్తరుబొమ్మకు భేదమొక్కటే। పొదలిక నీదు పేరువిని పుల్క
జాల్కను మేన లేమకున్॥ ౩

వ॥ దర్శనంబు స్వప్నచిత్రసాక్షాత్కారంబులం ద్రివిధంబగుస
దుస్వప్నదర్శనము॥ ౩

ఉ॥ హారములం గ్రహింపఁ డొకహస్తముకంకణమంటు దెంతయుం।
గూరిమిమీరరత్నమయకుండలము ల్ధరియింపఁ డేమకో। యీగయని
న్న రాత్రిఁ గలయందవతంసితకేకిపింఛుఁడై। చోరుఁ డొకండు నా
మనముసూరెలు బెట్టెగదే తలోదరీ॥ ౫

చిత్రదర్శనము-

చ॥ పలుమరు మోవియాని మొనపంటను నొక్కుచుఁ గబ్బిగుబ్బల
న్వాలపులుమీర గోరచెలవంకలదిద్దుచు హస్తలీలచే। నెలమిని నీవిఁ జా
ర్పఁడిదియేమని యెప్పటిరీతి నెంచితా। పొలతియు భావచిత్రితవిభుం
డగఁ జేరువిమోహితాత్మయై॥ ౬

పాక్షాద్దర్శనము-

చ॥ చిరగతి నెగ్గులాడకు వెసిగ్గమనంబ చలత్వ మొందకే। నెరప
కుమీని మేషమును నేత్రమయించుక తాళుమన్మథా। కరమున వేణు
వుందనరకర్ణావతంసితకేకిపింఛుఁడై। సురుచిరలీల వచ్చెని దెచు
చెవ శ్రీధరుఁడైన కృష్ణునిన్॥ ఇది పంచమకుసుమము- ౭౨

సీ॥ శ్రీకరసందపరీకాగ్రగణ్యుండువహిమీరుగుడిపాటివంశభ
వుఁడు । బిరుదుగావరఘంటసురతాణిపేరఁదిమహితుఁడౌ వేంగళ
మంత్రిపౌత్రు । డతులితుఁడౌరంగయామాత్యతనయుండువీరమాం
బానందవృద్ధికరుఁడు- సింగనవెంగనశ్రీనిధులనుజులైభాసిల్లుకోదం
డపతిఘనుండు । సరసకవితాచమత్కారసార్వభౌముఁ । డవనిశ్రీరం
గధామదయాశ్రితుండు । యెలమిరసమంజరినిరచియించెనందు । సల
ఘువైతగుగుచ్ఛత్రయంబుదనర॥

గ॥ ఇదిశ్రీమత్కోదండరామవరప్రసాదలబ్ధచతుర్విధకవితాధు
రీణభరద్వాజగోత్రపవిత్రవేంగళమంత్రి పౌత్రరంగయామాత్యపు
త్రసత్కవిజనమిత్రకుకవిలతాలవిత్రగుడిపాటివంశపయఃపారావా
రరాకాసుధాకర సురతాణి కోదండ పతిప్రణీతంబైనశృంగారర
సమంజరి యందు చత్వారింశత్పద్యంబులుం జతుర్దశవచన కేస
రంబులుంగలకుసు మపంచకంబుచే నొప్పారు తృతీయగుచ్ఛము॥

క॥ శ్రీరంగనాయికానవ । నీరజసమపాదయుగము నేబూ
జింతుఁ । శ్రీరంజిలురసమంజరి । సూరిస్తుతపారి
జాతసుమమంజరిగఁ ॥

